

Адвокатска комора на
Република Македонија
Macedonian Bar Association

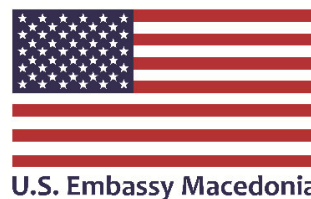
U.S. Embassy Macedonia

**ПРОБЛЕМИ ВО ПРИМЕНА НА ЗАКОНОТ ЗА
КРИВИЧНА ПОСТАПКА ОД АСПЕКТ НА ОДБРАНА**

-практични и легислаторни-

**PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF THE
CRIMINAL PROCEDURE CODE
FROM THE DEFENSES' POINT OF VIEW**

-practical and legislative-

**ПРОБЛЕМИ ВО ПРИМЕНА НА ЗАКОНОТ ЗА
КРИВИЧНА ПОСТАПКА ОД АСПЕКТ НА ОДБРАНА**

-практични и легислаторни-

**PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF THE
CRIMINAL PROCEDURE CODE
FROM THE DEFENSES' POINT OF VIEW**

-practical and legislative-

Скопје, јули 2018 година

Skopje, July 2018

Публикација е дел од проектот на Адвокатската комора на Република Македонија со финансиска поддршка на Амбасадата на САД во РМ и Бирото за меѓународна борба против наркотици и спроведување на законите (ИНЛ) на тема “Обука на адвокатите на одбрана за новиот Закон за кривичната постапка и на Законот за одредување на видот и одмерување на висината на казната“

This publication is part of the Project of the Macedonian Bar with financial support by the US Embassy in RM and the Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs (INL) on the topic of “Training of defense councils on the new Criminal Procedure Code and the Sentencing Law”

Автор/ Author: **Никола Додевски, адвокат и предавач во проектот**
Nikola Dodevski, Attorney at law and trainer in the project

Издавач/Publisher: **Адвокатска комора на Република Македонија**
Macedonian Bar Association

Печатење/Print: **Арт & Арт студио БАТЕВ**

Тираж/Copies: **500**

ISBN: **978-9989-2422-2-9**

2018 година / July 2018

Publication of this book was funded by the U.S. Embassy in Macedonia. The opinions, findings and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the U.S. Department of State or the United States Government.

Овој проект е поддржан од страна на Амбасадата на САД во Македонија. Мислењата, откритијата и заклучоците или препораките изнесени овде се на авторот(ите) и не мора да значи дека тие се одраз на ставовите на Стејт Департментот на САД или Владата на САД.

СОДРЖИНА

ВОВЕД:	5
СУМАРНИ СОГЛЕДУВАЊА:.....	6
1. ПРАВИЧНО ВОДЕЊЕ НА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА	6
2. ПРЕСУМПЦИЈА НА НЕВИНОСТ	9
3. ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА ОДБРАНАТА ВО КОРЕЛАЦИЈА СО ЗАПОЧНУВАЊЕ НА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА.....	11
4. УВИД ВО СПИСИ ОД ОДБРАНАТА.....	13
5. ПРАВА НА ОШТЕТЕНИОТ И ПРИВАТНИОТ ТУЖИТЕЛ	15
6. ГАРАНЦИЈА	17
7. ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА МЕРКА ПРИТВОР	20
8. ВЕШТАЧЕЊА И ТЕХНИЧКИ СОВЕТНИК НА ОДБРАНАТА.....	23
9. ДЕЈСТВИЈА НА ОДБРАНАТА	25
10. ОБРАЗЛОЖУВАЊЕ НА ПРЕДЛОЗИ – ПРИГОВОРИ НА ПРЕДЛОЖЕНИ ДОКАЗИ (пред главна расправа).....	28
11. ВИЗУЕЛНО-ТОНСКО СНИМАЊЕ НА ГЛАВНАТА РАСПРАВА.....	29
12. ИСПИТУВАЊЕ НА СВЕДОЦИ.....	30
13. РОКОВИ	31
14. БАРАЊЕ ЗА ЗАШТИТА НА ЗАКОНИТОСТА	33

ВОВЕД:

Оваа публикација претставува резиме на обуките одржани во рамки на проектот на Адвокатската комора на Република Македонија со финансиска поддршка на Амбасадата на САД во РМ и Бирото за меѓународна борба против наркотици и спроведување на законите (ИНЛ) со наслов „Обука на адвокатите на одбрана за новиот Закон за кривичната постапка и на Законот за одредување на видот и одмерување на висината на казната“.

Целта на публикацијата е да се концентрираат дискусиите и согледувањата на учесниците и на предавачите (и едните и другите адвокати на одбрана) од досегашната практична примена на Законот за кривична постапка и тоа пред сè од аспект на одбраната и можностите таа да биде ефикасна и од аспект на невоедначената практика и различниот третман на правните ситуации, но и воочување на одредени недостатоци на законското решение и проблеми во практичната примена.

Поради лимитираниот број на обуки на истите не беше можно целосно да се опфатат сите сегменти од практичната примена на Законот за кривична постапка, туку беа разгледувани само одреден дел на прашања иницирани од предавачите и од учесниците.

Текстот нема претензија да биде прирачник за адвокатите на одбрана, одбраната и не треба да работи со прирачници, туку во секој конкретен случај на најдобар начин да го заштити интересот на клиентот. Но, имајќи предвид дека во конкретниот проект за обуки за практичната примена на Законот за кривичната постапка од аспектот на одбраната учествуваа повеќе од 250 учесници, за адвокатите на одбрана е корисно забелешките, искуствата и проблемите истакнати од тој значителен број на адвокати на одбраната да се најдат на едно место и да им послужат во практиката на адвокатите кои учествуваат во кривичните постапки. Во таа смисла овој материјал е наменет за адвокатите на одбрана.

Редоследот на коментарите е според редоследот на одредбите на кои се однесувале дискусиите и согледувањата и на предавачите и на учесниците во дискусијата. Намерно не е правена градација според важност, затоа што кога се работи за одбрана на клиент тешко може одредена правна ситуација да се оцени како помалку важна во однос на друга ситуација.

Импликациите од погрешна или различна практична примена на Законот за кривичната постапка може да се појават во секоја натамошна фаза од постапката.

Заради поголема прегледност при користење на материјалот, во истиот се вметнати и одредбите од Законот за кривична постапка на кои што се однесува соодветното излагање, а исто така во одредени сегменти и повикувањето на соодветна судска практика на Европскиот суд за човекови права имајќи го предвид наднационалниот карактер на Европската Конвенција за заштита на човековите права како составен дел на правниот поредок на Република Македонија.

СУМАРНИ СОГЛЕДУВАЊА:

1. ПРАВИЧНО ВОДЕЊЕ НА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА

Член 1

Цел на законот

Овој закон ги утврдува правилата со кои се овозможува правично водење на кривичната постапка, така што никој невин да не биде осуден, а на сторителот на кривичното дело да му се изрече кривична санкција под условите предвидени во кривичниот законик и врз основа на законито спроведена постапка.

Член 5

Право на правично судење

Лицето обвинето за кривично дело има право во правично и јавно судење пред независен и непристрасен суд, во контрадикторна постапка да може да ги оспорува обвиненијата против него и да предлага и изведува докази во своја одбрана.

Член 290

Судска контрола над законитоста

(1) Лицето кое смета дека со преземањето на некое од дејствијата е повредено некое негово право, може во рок од осум дена од дознавањето за преземањето на дејствието да поднесе жалба до судијата на претходна постапка, кој е должен со решение да одлучи за законитоста на дејствието или мерката, со што лицето не се ограничува во правото да поднесе кривична пријава и во правото својата правна заштита да ја остварува на друг начин.

(2) По испитувањето на законитоста на овие преземени дејствија, судијата на претходната постапка донесува решение, кое се доставува до јавниот обвинител и подносителот на жалбата. Против ова решение е дозволена жалба до советот од членот 25 став (5) на овој закон, кој е должен по жалбата да постапи во рок од три дена.

Практичните ситуации кои може да се подведат под правично водење на кривичната постапка, или позначајниот аспект за адвокатите на одбрана – повредата на правичното водење на кривичната постапка се многубројни и речиси непредвидливи, почнувајќи од навидум технички проблеми како што се неможност да се оствари непосреден контакт со обвинителот дури и во притворски предмети, а со цел реализација на правото на одбрана преку укажување на факти, докази и објаснувања, до реални неможности за спроведување на бранителска истрага, обезбедување на докази, недостиг на време за подготовка на одбрана заради законски лимитирани рокови и безбој други ситуации.

Адвокатите на одбрана во секој конкретен случај ги воочуваат конкретните манифестации на повредите на правичното водење на кривичната постапка, но во лимитиран број на случаи ги користат и онака скромните законски решенија за реална заштита на правото на правично водење на постапката.

Едно од тие средства за заштита на правото на правично водење на постапката е жалбата на незаконитост на дејствија и мерки предвидена во членот 290 од Законот за кривичната постапка. Во практичната примена на овој член, покрај пасивноста на адвокатите на одбрана кои што многу ретко го користат, проблем се јавува и во различното толкување на оваа одредба од страна на судовите изразено преку различни решенија.

Имено, кај одредени судии на претходна постапка образложенијата се во правец дека оваа судска контрола над законитоста се однесува само на предистражна постапка, но не и на истражна постапка или на натамошен тек на постапката, при што дури доаѓа и до отфрлање на жалбите како недопуштени. Кај други судии на претходна постапка, ставот е дека судската контрола над законитоста се однесува и на истражната постапка и истите постапуваат по вложените жалби и се впуштаат во испитување на постоење или непостоење на незаконитост на дејствија или мерка.

За адвокатите на одбрана постоењето на судска контрола над законитоста и тоа во сите фази на постапката вклучително предистражна и истражна постапка претставува исклучително значајно средство во интерес на правичното водење на кривичната постапка. Адвокатите на одбрана во функција на заштита на правото на правично водење на постапката во случај на констатирање на било каков тип на незаконити дејствија или мерки треба да го користат ова правно средство.

Смислата на судската контрола во овие фази е во тоа што според важечкиот систем на кривичната постапка постапките се водат од страна на обвинителот т.е полицијата по негово овластување. Недостигот на судска контрола на законитоста на дејствијата ја прави одбраната неефикасна затоа што не постои начин незаконитостите да се констатираат, а со тоа и отстранат во краток рок по нивното сторување.

Примарна улога на одредбата е ефикасна заштита од незаконити дејствија преку судска контрола. Сепак пак оваа контрола не го ограничува правото на друг тип на заштита од незаконитостите (временски помалку ефикасна) и тоа со поднесување кривична пријава или правна заштита која се остварува на друг начин.

Имајќи предвид дека досега нема воедначување на судската практика околу различната примена на одредбата од член 290 од Законот за кривична постапка, со цел унапредување на ефикасноста на правото на одбраната неопходно е прецизирање на опсегот на оваа судска контрола, а со тоа и нејзино зајакнување како алатка на одбраната дека се однесува на повреди на права со незаконити дејствија или мерки сторени и во предистражната, но и во истражната постапка, како и воведување на двостепеност со жалба до непосредно повисокиот суд, а не до истиот суд какво што е сегашното решение.

Аспектот на правично водење на постапката дефиниран со општите одредби има сериозен недостаток затоа што не е содржана експлицитна одредба за санкција во случај на прекршување на правичното водење на постапката и правичното судење во генерална смисла како права заштитени со членот 6 од Европската конвенција за човекови права, па адвокатите на одбрана ги употребуваат своите вештини тие прекршувања да ги подредат под одредени приговори и жалби и да ги инкорпорираат во одредени жалбени основи најчесто со повикување на ЕКЧП, што е исправен, но за жал во судската практика многу неефикасен начин на заштита на правата на клиентите пред домашните судови кои што недоволно ја применуваат практиката на ЕСЧП, па дури и ја игнорираат.

Најмалку што може да се направи е да се предвиди посебен жалбен основ повреда на правото на правично судење со експлицитно појаснување дека таа повреда се однесува не само на фазата судење, туку и на целокупното водење на кривичната постапка во сите фази – од предистражна, па се до завршување на постапката, што всушност претставува став и на Европскиот суд за човекови права.

Воедно, вака дефинираната повреда треба да претставува основ и за вонредно преиспитување на правосилна пресуда и да се однесува не само на жалбената постапка туку на целиот тек на постапката како и без ограничувачката одредба од постојното решение “да можела да влијае” на правилното одлучување.

2. ПРЕСУМПЦИЈА НА НЕВИНОСТ

Член 2

Пресумпција на невиност

(1) Лицето обвинето за кривично дело ќе се смета за невино сè додека неговата вина не биде утврдена со правосилна судска пресуда.

(2) Државните органи, средствата за јавно информирање и другите субјекти се должни да се придржуваат до правилото од ставот (1) на овој член, а со своите јавни изјави за постапката што е во тек не смеат да ги повредат правата на обвинетиот и оштетениот, како и судската независност и непристрасност.

Европска конвенција за заштита на човековите права

Член 6

Право на правична судска постапка

2. Секој кој е обвинет за кривично дело се смета за невин сè додека неговата вина не се докаже по законски пат.

Практичните правни ситуации кои што се однесуваат на пресумпцијата на невиност дефинирана во понапред цитираната одредба од Законот за кривична постапка, но и како составен дел од правото на фер судење од член 6 од Европската конвенција за заштита на човековите права, претставуваат исклучително зачестено прекршување на правото при што истото се трансформира во пресумпција на виновност.

Адвокатите на одбрана во функција на заштита на пресумпцијата на невиност како дел од правото на фер судење треба постојано да ја истакнуваат во сите фази на постапката. Потенцирањето на пресумпцијата на невиност треба да биде во почетокот и во суштината на секој воведен говор на адвокатот на одбраната. Концептот на тоа искажување во никој случај не може да биде дека одбраната ќе ја докаже невиноста на клиентот, туку дека пресумпцијата е постоечки цврст факт на невиноста со оглед на фактот дека обвинителот е тој што изнесува докази за вина, а одбраната ги побива тие докази.

Воедно, воведувањето на легислативната заштита на правото на правично судење како суштествена повреда во жалбена постапка и во постапка по вонредно преиспитување на правосилна пресуда ќе ја унапреди заштитата на пресумпцијата на невиност со оглед дека истата претставува составен дел на правото на правично судење, па и повредата на пресумпцијата на невиност ќе се подведува под тој жалбен основ како и останатите елементи на правичното судење.

3. ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА ОДБРАНАТА ВО КОРЕЛАЦИЈА СО ЗАПОЧНУВАЊЕ НА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА

Член 19

Започнување на кривичната постапка и последиците од започнувањето на постапката

(1) Кривичната постапка започнува со издавање на наредба за спроведување истражна постапка, или со првото преземено истражно дејствие пред да биде издадена наредба за спроведување истражна постапка, со определување на главната расправа по обвинителен предлог или приватна тужба, со предлог за издавање казнен налог или со предлог за определување мерка на безбедност.

(2) Кога е пропишано дека започнувањето на кривична постапка има за последици ограничување на определени права, тие настапуваат со одобрување на обвинителниот акт.

Член 295

Истражни дејствија

(1) Во текот на истражната постапка, јавниот обвинител може согласно со одредбите од овој закон да ги преземе следниве истражни дејствија:

- претрес,
- привремено обезбедување и одземање на предмети или имот,
- испитување на осомничениот,
- испитување на сведоци,
- определување вештачење,
- увид и реконструкција и
- посебни истражни мерки.

(2) Истражни дејствија може да се преземат и пред поведувањето на истражната постапка доколку постои опасност од одлагање, под услови и во постапка уредени со овој закон.

Според член 19 од ЗКП кривичната постапка започнува со:

- Издавање на Наредба за спроведување на истражна постапка или
- Со првото превземено истражно дејствие пред да биде издадена наредба за спроведување на истражна постапка.

Во практичната примена на Законот за кривична постапка адвокатите се среќаваат со ситуација кога не е можно да ги реализираат правата на одбраната заради неможност да се одреди во која фаза е постапката: предистражна - кога кривичната постапка сè уште не се смета за започната, или истражна - кога кривичната постапка е веќе започната.

Таков е случајот кој најчесто е потенциран на обуките, а тоа е реализацијата на правото на увид во списи. Правото на увид во списи и запознавање со доказите против обвинетиот и во негова корист е едно од основните права набројани во член 70 од ЗКП.

Моментот на имплементација на ова право и начинот на негова имплементација не е воедначен. Во практиката пред обвинителите и судовите одредбата дека кривичната постапка се смета за започната со првото превземено истражно дејствие е речиси целосно игнорирана, па така со објаснување дека предметот е во фаза на предистражна постапка на одбраната не ѝ се дозволува увид во списите и запознавање со доказите.

Ваквите ставови се потхранети со правната празнина во Законот за кривична постапка, во смисол дека не е регулиран рок во кој што обвинителот е должен да донесе Наредба за спроведување на истражна постапка. Но, во случај кога е применлив вториот момент за започнување на кривична постапка – преземање на истражно дејствие пред донесување на наредба за спроведување на истражна постапка, учесниците неподделено го сметаат за кршење на правото на одбраната недозволувањето на увид и запознавање со доказите, затоа што согласно член 79 од ЗКП во текот на кривичната постапка бранителот има право да ги разгледува списите и доказите, согласно со одредбите на законот. *“Во текот на кривичната постапка”* подразбира од самиот нејзин почеток, а почетокот на кривичната постапка согласно член 19 од ЗКП настапува во преземање на првото истражно дејствие.

Како пример, преземањето на истражно дејствие претрес на простории претставува момент на започнување на кривичната постапка пред донесување на наредба за спроведување на истражна постапка. Нема правна поткрепа образложението дека истражното дејствие претрес се врши во предистражна постапка затоа што во член 295 од ЗКП е точно наведено кои се истражните дејствија и уште повеќе наведено е дека се спроведуваат во тек на истражна постапка. Тоа значи дека кога јавниот обвинител ќе превземе било кое од истражните дејствија - претрес, привремено обезбедување и одземање на предмети или имот, испитување на осомничениот, испитување на сведоци, определување вештачење, увид и реконструкција и посебни истражни мерки, се смета дека со тоа ја започнал кривичната постапка уште пред донесување на наредба за спроведување на истражна постапка и обвинетиот и бранителот ги остваруваат сите права кои им припаѓаат според Законот за кривична постапка со моментот на започнување на кривичната постапка, вклучително увидот во списи и запознавање со доказите.

4. УВИД ВО СПИСИ ОД ОДБРАНАТА

Член 70

Права на обвинетиот

Секој обвинет ги има следниве основни права:

- *да биде навремено и детално информиран, на јазик што го разбира, за делата за кои се товари и за доказите против него,*
- *да има доволно време и можности за подготвување на својата одбрана, а особено да има увид во списите и да биде запознаен со доказите против него и во негова корист, како и да комуницира со бранител по сопствен избор,*
- *да биде суден во негово присуство и да се брани лично или со помош на бранител по сопствен избор, а доколку нема средства да плати бранител, да добие бесплатен бранител кога тоа го бараат интересите на правдата,*
- *да ја изнесе својата одбрана,*
- *да не биде присилен да даде исказ против себе или своите блиски или да признае вина,*
- *да има можност да се изјасни за фактите и доказите што го товарат и да ги изнесе сите факти и докази што му одат во прилог,*
- *самиот или преку бранител да ги испита сведоците против него, како и да му се обезбеди присуство и испитување на сведоците во негова корист под исти услови, како и сведоците против него и*
- *во текот на главната расправа да се советува со својот бранител, но не може да се договара како ќе одговори на поставено прашање.*

Член 79

Увид на бранителот во списите

(1) Во текот на кривичната постапка, бранителот има право да ги разгледа списите и доказите, согласно со одредбите од овој закон.

(2) Бранителот има право да направи увид и да добие препис од записниците и другите списи од дејствијата на кои одбраната имала право да присуствува, а кои се чуваат во јавното обвинителство.

Практичната примена на овие одредби во најголем број на случаи е крајно неконзистентна при што на адвокатите на одбрана во одредени обвинителства им се дозволува копирање - издавање копии, но во други случаи само рачно препишување на доказите.

Членот 70 од Законот за кривична постапка предвидува дека основно право на обвинетиот е правото на доволно време и можности за подготвување на својата одбрана, а особено правото да има увид во списите и да биде запознаен со доказите против него и во негова корист.

Правото на обвинетиот да биде запознаен со доказите против него претставува дел и од принципот на фер судење, опфатен со член 6 од ЕКЧП. Од страна на

Европскиот суд за човекови права донесени се бројни пресуди поврзани со правото на увид во списите. Во случајот *Dolenec v Croatia* (Апликација број 25282/06) Судот утврдил дека неограничениот пристап во списите на предметот и неограниченото право на употреба на забелешки, па дури и добивање фотокопија од релевантната документација претставува основен предуслов за остварување на правичното судење во кривична постапка.

Дополнително, Европскиот суд за човекови права преку својата практика утврдил дека и во предсудска фаза - во случај на определување на мерка притвор, треба да биде испочитуван принципот на фер судење загарантиран со член 6 од Конвенцијата. Во случајот *Lietzow v Germany* (Апликација број 24479/94) Судот утврдил дека на обвинетиот треба да му биде овозможен пристап до доказите на кои се базира предлогот за определување мерка притвор на обвинителот, дадена можност да се запознае со содржината на доказите, како и да му биде овозможено да ги коментира доказите.

Недозволувањето на копирање и издавање копии на одбраната, а понекогаш и целосното оневозможување на увид во списите претставува прекршување на правата на одбраната, поради што потребно е адвокатите на одбрана во функција на заштита на правото на одбрана како дел од фер судењето постојано да ја истакнуваат оваа повреда во сите фази на постапката.

5. ПРАВА НА ОШТЕТЕНИОТ И ПРИВАТНИОТ ТУЖИТЕЛ

Член 57

Права на оштетениот

Во кривичната постапка оштетениот ги има следниве права:

- 1) да биде запознаен со своите права;*
- 2) да го употребува својот јазик и писмо и право на помош од преведувач, односно толкувач доколку не го разбира јазикот на кој се води постапката;*
- 3) да стави предлог за остварување на имотноправното барање;*
- 4) да има полномошник;*
- 5) да укажува на факти и да предлага докази;*
- 6) да присуствува на доказното рочиште;*
- 7) да присуствува на главната расправа и да учествува во доказната постапка, како и да се произнесе по имотноправното побарување и по кривичноправниот настан;*
- 8) по завршување на истражната постапка да ги разгледа списите и предметите што служат како доказ;*
- 9) да поднесе жалба под условите предвидени со овој закон;*
- 10) да поднесе предлог за гонење и приватна тужба согласно со одредбите на Кривичниот законик;*
- 11) да биде известен за преземање или за секое откажување од кривично гонење од страна на јавниот обвинител;*
- 12) да изјави жалба до повисокиот јавен обвинител против одлуката на јавниот обвинител со која тој се откажува од кривично гонење, под условите предвидени со овој закон;*
- 13) да побара враќање во поранешна состојба;*
- 14) да му се почитува правото на приватност и*
- 15) да учествува во постапката за медијација на начин и под услови определени со овој закон.*

Член 64

Право на предлагање докази, увид во списи и други права

- (1) Оштетениот и приватниот тужител имаат право во текот на постапката да укажат на сите факти и да предложат докази што се од важност за утврдување на кривичната одговорност и имотноправното барање.*
  - (2) На главната расправа тие имаат право да предлагаат докази, да им поставуваат прашања на обвинетиот, на сведоците и на вештаците, да изнесуваат забелешки и објасненија во поглед на нивните искази да даваат други изјави и да ставаат други предлози.*
  - (3) Оштетениот и приватниот тужител имаат право да ги разгледуваат списите и да ги разгледуваат предметите што служат како доказ. На оштетениот може да му се забрани разгледувањето на списите додека не биде испитан како сведок.*
  - (4) Јавниот обвинител и судот ќе ги запознаат оштетениот и приватниот тужител со правата наведени во ставовите (1), (2) и (3) на овој член.*
-

Учесниците истакнуваат дека постои различна практика во обвинителствата и судовите во поглед на реализација на правата на оштетените и приватните тужители кои ги застапуваат и тоа од овозможување целосно учество во кривичната постапка преку предлагање на докази, испитување на обвинет, сведоци и вештаци, до целосно лимитирање на нивната улога само по однос на имотното побарување.

Учесниците констатираат дека е прекршување на Законот за кривична постапка и правата на оштетениот и приватниот тужител доколку нивното учество во постапката се лимитира само на имотноправното побарување, затоа што согласно член 64 од ЗКП оштетениот и приватниот тужител имаат право во текот на постапката да укажат на сите факти и да предложат докази што се од важност за утврдување на кривичната одговорност и имотноправното побарување. Очигледно е дека нивното учество е кумулативно и по однос на кривичната одговорност и по однос на имотноправното побарување.

Воедно, во ставот 2 од истиот член е предвидено нивното право да предлагаат докази и да им поставуваат прашања на обвинетиот, сведоците и на вештаците, да изнесуваат забелешки и објасненија во поглед на нивните искази и да даваат други изјави и да ставаат други предлози.

Оваа одредба не е лимитирана на имотноправно побарување, туку како и правото за предлагање на докази е поставена во однос на сите прашања, што е сосема логично кога се има предвид дека имотноправното побарување е во целосна зависност од утврдување на кривичната одговорност, а оштетениот на кого со новиот Закон за кривична постапка му се укина можноста да го преземе кривичното гонење, логично е да учествува во постапката и во поглед на утврдувањето на кривичната одговорност како предуслов за реализација на неговото имотноправно побарување. Овие права оштетениот и приватниот тужител ги имаат во сите фази на постапката.

Во прилог на целосното учество на оштетениот и приватниот тужител во постапката се одребите од став 3 и 4 од истиот член 64 по однос на правото тие да ги разгледуваат списите и предметите што служат како доказ и обврската на обвинителот и судот да ги запознаат со нивните права предвидени во овој член.

Адвокатите на одбрана редовно во постапките се јавуваат и како одбрана на оштетените. Од докажувањето на кривичното дело зависи и имотноправното побарување, па во интерес на правдата е и самиот оштетен да придонесе во постапката кон успехот на јавниот обвинител.

Сегашната поставеност на Законот за кривична постапка кој го укина супсидијарното кривично гонење од страна на оштетениот е аргумент повеќе дека тој треба да има целосно учество во постапката и во поглед на укажување на факти, обезбедување на докази, но и учество во расправата вклучително и испрашување на сведоци и вешти лица.

6. ГАРАНЦИЈА

Член 150

Определување на гаранцијата

(1) Судот на предлог на странките може да определи гаранција против лице за кое е донесена наредба за спроведување на истражна постапка ако оцени дека постои основано сомневање дека сторило кривично дело и кога постојат околности што:

1) укажуваат на опасност од бегство или

2) го оправдуваат стравот дека обвинетиот ќе го повтори или доврши кривичното дело или ќе го стори кривичното дело со кое се заканува.

(2) Гаранција може да даде обвинетиот лично за себе или за обвинетиот гаранција може да даде некое друго лице.

(3) Висината на гаранцијата ја определува судот по службена должност и таа секогаш гласи на паричен износ што се определува со оглед на тежината на кривичното дело, личните и семејните прилики и имотната состојба на обвинетиот.

(4) Гаранцијата, по правило, се состои во полагање готови пари, хартии од вредност, скапоцености или други подвижни предмети од поголема вредност што лесно можат да се претворат во пари и да се чуваат, или во лична обврска на еден или повеќе граѓани дека во случаите на бегство, повторување, довршување или сторување на делото со кое се заканува обвинетиот ќе го платат утврдениот износ на гаранцијата. По исклучок, гаранцијата може да се состои и во ставање хипотека за износот на гаранцијата на недвижни добра на лицето кое дава гаранција, кои лесно можат да се претворат во пари. Гаранцијата во готови пари се полага на посебна сметка на судот.

(5) При определувањето на гаранцијата судот може да определи една или повеќе мерки на претпазливост со кои се обезбедува присуството на обвинетиот.

Член 151

Менување на висината на гаранцијата

Веќе определената висина на гаранцијата може да се промени во случај на проширување на истражната постапка, како и доколку во текот на постапката се дознаат дополнителни околности во однос на имотната состојба на обвинетиот, а кои влијаат врз определувањето на висината на гаранцијата.

Член 152

Укинување и враќање на гаранцијата

(1) Гаранцијата му се враќа на лицето кое ја положило ако е донесена ослободителна пресуда, ако обвинението се одбива или ако постапката е запрена.

(2) Ако со пресудата е изречена казна затвор, гаранцијата се укинува дури кога осудениот ќе почне да ја издржува казната.

(3) Во случаите од ставовите (1) и (2) на овој член положените средства и предмети се враќаат, а хипотеката се симнува.

Член 153

Пропаѓање на гаранцијата

(1) Положената гаранција ќе пропадне и на обвинетиот ќе му се определи притвор, ако:

- не дојде на уредно доставената покана и за тоа не го оправда изостанокот;
- побегне и
- го повтори или доврши кривичното дело или го стори кривичното дело со кое се заканува.

(2) Во случаите од ставот (1) на овој член положената гаранција пропаѓа и со решение ќе се одлучи вредноста дадена како гаранција да се внесе како приход во Буџетот на Република Македонија.

Член 154

Надлежен орган за донесување решение за гаранција

(1) Решение за гаранција донесува во текот на истражната постапка судијата на претходна постапка, а по потврдување на обвинителниот акт или поднесување на обвинителен предлог, решение за гаранцијата донесува советот од членот 25 став (5) на овој закон.

(2) Решението со кое се определува гаранција и решението со кое се укинува гаранцијата се донесува по предлог на странките.

Член 155

Жалба на решението за гаранција

Против решението за определување, укинување или пропаѓање на гаранцијата е дозволена жалба до непосредно повисокиот суд.

Член 156

Предлагање гаранција со жалба на решението за притвор

Кога во жалбата на решението со кое е определена мерката притвор обвинетиот поднел и предлог за определување на гаранција, судот надлежен за одлучување по жалбата е должен да одлучи и за гаранцијата.

Примената на гаранцијата во практиката е исклучително ретка и поврзана со комплицирана процедура. Неуспешноста на адвокатите на одбрана во определување гаранција наместо мерка притвор за клиентите се должи, пред се, на генералниот негативен пристап кон гаранцијата, но и немањето системски решенија какви што примери се истакнувани од САД.

Имено, определувањето на определена скала на износи на гаранција со што однапред би се знаела рамковната вредност на гаранцијата за одредени кривични дела би придонело кон одбегнување на непотребен притвор кој често пати има ефект на казна, а недвојбено ги лимитира можностите за подготвување на квалитетна и ефикасна одбрана поради немањето можност за перманентна комуникација помеѓу адвокатот на одбраната и обвинетиот.

Се чини дека е неопходно доразработување на одредбите за гаранцијата со пропишување на скала како составен дел на одредбите од Законот за кривична постапка за висина на гаранција за одредени видови на кривични дела според запретената казна.

7. ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА МЕРКА ПРИТВОР

Член 165

Основи за определување притвор

(1) Ако постои основано сомневање дека определено лице сторило кривично дело, доколку притворот е неопходен за непречено водење на кривичната постапка, против тоа лице може да се определи притвор, ако:

1) се крие, ако не може да се утврди неговиот идентитет или ако постојат други околности што укажуваат на опасност од бегство;

2) постои основан страв дека ќе ги сокрие, фалсификува или уништи трагите на кривичното дело или ако особени околности укажуваат дека ќе ја попречува кривичната постапка со влијание врз сведоците, вештаците, соучесниците или прикривачите;

3) особени околности го оправдуваат стравот дека ќе го повтори кривичното дело, или ќе го доврши обиденото кривично дело или дека ќе стори кривично дело со кое се заканува или

4) уредно повиканиот обвинет очигледно избегнува да дојде на главната расправа, или ако судот направил два обиди уредно да го повика обвинетиот, а сите околности укажуваат дека обвинетиот очигледно одбегнува да ја прими поканата.

(2) Во случајот од ставот (1) точка 1 на овој член притворот што е определен само поради тоа што не може да се утврди идентитетот на лицето, трае додека овој идентитет не се утврди.

(3) Во случајот од ставот (1) точка 2 на овој член притворот ќе се укине веднаш штом ќе се обезбедат доказите поради кои е определен притворот.

(4) Во случајот од ставот (1) точка 4 на овој член притворот трае до објавувањето на пресудата, а најдолго 30 дена.

(5) Притвор нема да се определи врз основа на ставот (1) точка 2 на овој член ако обвинетиот дал изјава со која ја призна вината.

Член 167

Елементи на решението за притвор

(1) Притворот се определува со писмено решение. Изреката на решението за определување притвор, содржи:

1) име и презиме на лицето кое се лишува од слобода;

2) кривичното дело за кое се обвинува;

3) податоците за наредбата за спроведување истражна постапка;

4) законскиот основ за определување притвор;

5) рокот на кој во истражната постапка бил определен притворот;

6) одредбата за пресметување на времето за кое лицето кое се притвора било лишено од слобода пред донесување на решението за притвор;

7) називот на установата во која се извршува мерката притвор и

8) поуката за правото на жалба на решението за притвор.

(2) Во образложението на решението за притвор задолжително ќе се наведат:

1) сите факти и докази од кои произлегува основаното сомневање дека обвинетиот го сторил кривичното дело,

2) образложените причини кои ја оправдуваат секоја одделна основа по која е определен притворот и

3) причините поради кои судот смета дека целта на притворот не може да се оствари со некоја друга мерка за обезбедување присуство.

(3) Решението се заверува со службен печат и потпис на судијата кој го определува притворот.

(4) Со решението со кое се определува притворот од оправдани причини може да се определи извршувањето на притворот да се спроведе во одделение за притвор во друга казнено-поправна установа.

(5) Ако обвинетиот не определил бранител, заедно со решението, ќе му се определи бранител по службена должност (член 74 ставови (1), (2) и (6)). Во случај на спреченост на претседателот на судот, бранителот ќе го постави судијата на претходната постапка.

Европска конвенција за заштита на човековите права
Право на слобода и безбедност

Член 5

1. Секој човек има право на слобода и на безбедност. Никој не смее да биде лишен од слобода, освен врз основа на закон во долунаведените случаи:

в. ако е уапсен или притворен поради приведување пред надлежна судска власт, кога постои оправдано сомнение дека тоа лице извршило кривично дело, или кога постојат оправдани причини тоа лице да се спречи да изврши кривично дело, или по извршувањето на кривичното дело да побегне;

Согласно член 165 став 1 од Законот за кривична постапка основен предуслов за да се одреди мерка притвор е да постои основано сомневање дека определено лице сторило кривично дело, а согласно 167 став 2 точка 1 од Законот за кривична постапка во образложението на Решението за притвор задолжително ќе се наведат сите факти и докази од кои произлегува основаното сомневање дека обвинетиот го сторил кривичното дело. Таква обврска е содржана во одредбата од член 5 став 1в од Европската конвенција за заштита на човековите права според која никој не смее да биде лишен од слобода освен кога постои оправдано сомнение дека тоа лице извршило кривично дело.

Според практиката на Европскиот суд за човекови права и тоа во случајот *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom* (Апликации број 12244/86, 12245/86, 12383/86) Судот утврдил дека „основано сомневање„ во смисла на член 5 став 1 (в) од Конвенцијата дека кривично дело било сторено, претпоставува постоење на факти или информации кои би задоволиле објективен набљудувач дека лицето сторило кривично дело. Овој став на Европскиот суд за човекови права е потврден и во случај поведен против Република Македонија - *Лазороски против Македонија* (Апликација број 49220/4).

Практичната примена на овие одредби од страна на судовите во најголем број на случаи се сведува на непостоење или недоволно образложение во однос на факти и докази од кои произлегува основаното сомнение дека осомничениот против кој се определува мерката притвор го сторил кривичното дело.

Адвокатите на одбрана е потребно да ги истакнуваат понапред наведените одредби и да бараат уште при сослушувањето на осомничениот обвинелот да го поткрепи предлогот за мерката притвор со докази од кои произлегува основаното сомнение дека лицето за кое се предлага притвор сторило кривично дело. Се разбира и жалбите треба да се засноваат на такви наводи, но и на практиката на Европскиот суд за човекови права.

8. ВЕШТАЧЕЊА И ТЕХНИЧКИ СОВЕТНИК НА ОДБРАНАТА

Член 236

Определување вештачење

- (1) Вештачење се определува кога за утврдување или оцена на некој важен факт треба да се прибави наод и мислење од лице кое располага со потребното стручно знаење. Вештачењето по правило го вршат вештаци запишани во регистарот на вештаци.*
- (2) Вештачењето се определува со писмена наредба.*
- (3) Во текот на претходната постапка наредбата ја донесува јавниот обвинител, а на главната расправа судот согласно со членот 394 став (2) од овој закон.*
- (4) Во наредбата ќе се наведе во однос на кои факти се врши вештачење и кому му се доверува.*

Член 244

Именување на технички советници

- (1) Јавниот обвинител, како и обвинетиот и неговиот бранител имаат право да именуваат технички советници по правило од регистарот на вештаци, чиј број не може да биде поголем од двајца со цел да им помогнат во собирањето на податоци за стручни прашања или оспорување на вештачењето.*
- (2) Обвинетиот и неговиот бранител во случаи и под околности предвидени во овој закон за одбрана на сиромашни лица од членот 75 на овој закон имаат право на помош од технички советник на товар на Буџетот на Република Македонија.*
- (3) За технички советник не може да биде именувано лице кое согласно со членот 238 од овој закон не може да биде вештак.*

Член 245

Дејствија на техничкиот советник

- (1) По барање на странките, техничките советници можат да присуствуваат при вештачењето и на вештите лица да им даваат предлози или ставаат забелешки во однос на вештачењето, кои се внесуваат во извештајот.*
- (2) Ако техничките советници се именувани по завршеното вештачење можат да ги разгледаат наодот и мислењето или да побараат од органот што ја води постапката да бидат овластени да го прегледаат лицето или разгледаат предметот или местото што се предмет на вештачење.*

Практичната примена на одредбите кои се однесуваат на определување и користење на технички советник според искуствата на адвокатите на одбрана укажува на сосема различна примена на овие одредби - од донесување Решение на одредени судови за издвојување на “вештачењата изготвени од техничките советници” со цел побивање на вештачењето презентирани од јавниот обвинител, па се до прифаќање на овие анализи како директен доказ за оспорување.

Развојот на практиката укажува на се поголемо прифаќање на писмените анализи изготвени од техничките советници и во случаи кога тие се именуваат како вештачења. Адвокатите на одбрана во практиката треба да ги користат техничките советници и да бараат од нив писмени анализи на вештачењата со кои што ќе ги оспоруваат вештачењата на другата страна.

Се чини дека е потребно усогласување на практиката на судовите во тој правец, но и допрецизирање на одредбите од Законот за кривична постапка за начинот на користењето на техничките советници би било од голема полза за остварување на правото на одбрана.

9. ДЕЈСТВИЈА НА ОДБРАНАТА

Член 305

Предлози на бранителот за собирање на докази

Бранителот може во текот на постапката да му дава предлози на јавниот обвинител за преземање на определени истражни дејствија заради собирање одделни докази.

Член 306

Собирање на докази од страна на одбраната

(1) Бранителот може да презема дејствија заради пронаоѓање и собирање на докази во корист на одбраната.

(2) Овластувањето од ставот (1) на овој член бранителот може да го користи во текот на целата постапка.

(3) Дејствијата од ставот (1) на овој член може да се извршуваат од страна на бранителот, неговиот заменик, овластените приватни детективи и, кога е потребна посебна стручност од страна на техничките советници.

Член 307

Разговор, примање на изјави и собирање на известувања од страна на бранителот

(1) Заради собирање на известувања, бранителот може да разговара со лица кои можат да изнесат околности корисни за одбраната, освен со жртвата и оштетениот.

(2) Бранителот ќе може од лицето со кое разговара да побара писмена изјава или известување кое ќе се забележи на начинот наведен во членовите 91 и 92 од овој закон.

(3) Бранителот ги информира лицата од ставот (1) на овој член:

- за личното својство и за видот на разговорот,
- ако има намера само да разговара или пак да прибави изјави или известувања, тогаш да ги наведе начините и обликот на нивното забележување,
- за правото воопшто да не одговараат или пак да не дадат определена изјава и
- за забраната за откривање на прашањата поставени од полицијата или од јавниот обвинител и за дадените одговори.

(4) Од лицето кое веќе разговарало или е испитано од правосудната полиција или од јавниот обвинител не може да се бараат известувања за поставените прашања и дадените одговори.

(5) Изјавите или известувањата собрани со повреда на ставовите (1), (2), (3) и (4) на овој член не може да се користат.

(6) За прибавување на изјави или известувања на лице кое е во притвор, бранителот мора да добие посебно одобрение од судијата на претходната постапка, откако претходно лицето разговарало со неговиот бранител и било испитано од јавниот обвинител.

(7) Бранителот ќе го запре собирањето на податоци од обвинетото лице или од лице кое не е обвинето, ако од неговата изјава произлегува дека се товари себеси, или би се изложило на кривично гонење. Овие изјави не може да се користат против лицето кое ги дало.

(8) Кога лицето кое може да даде известувања корисни за одбраната не сака да даде известувања, бранителот може да побара од јавниот обвинител да го повика лицето за да го испита. Ова не се применува кон осомничени или обвинети во иста постапка. Испитувањето се спроведува во присуство на бранителот кој прв поставува прашања.

(9) Бранителот може да побара да се спроведе и доказно рочиште.

Член 308

Забележување на изјавите и известувањата

(1) Изјавата од членот 307 став (2) на овој закон, која е потпишана од лицето кое ја дало, ја заверува бранителот. Бранителот составува белешка во која наведува:

- датум кога ја примил изјавата,
- лични податоци за себе и лични податоци за лицето кое ја дало изјавата,
- потврда дека обрнал внимание на предупредувањето од членот 307 став (3) на овој закон и
- фактите што се наведени во изјавата.

(2) Изјавата се приложува кон списите на бранителот.

(3) Известувањата од членот 307 на овој закон ги забележува бранителот или лице кое го заменува.

Член 309

Пристап до приватни простории или простори кои не се отворени за јавност

Ако е потребно да се пристапи до приватни простории или во простори кои не се отворени за јавноста, во дом и простории поврзани со домот, а лицата што со нив располагаат не даваат дозвола за пристап, по барање на бранителот, пристапот го одобрува судот со образложена наредба со која се определува и неговото конкретно спроведување.

Член 310

Списи на бранителот

На јавниот обвинител и на судијата на претходната постапка бранителот непосредно може да им ги презентира информациите и доказите што се во прилог на обвинетиот.

Член 311

Можности за подготвување одбрана

(1) Бранителот за потребите на одбраната може во согласност со закон да бара податоци и известувања од државни органи, од органите на единиците на локалната самоуправа, од правни и физички лица што вршат јавни овластувања и од други правни лица и да бара да му се достават документи, списи и известувања.

(2) Субјектите од ставот (1) на овој член постапуваат по барањето на бранителот во рок од 30 дена од денот на приемот на барањето, а доколку во постапката е определена мерка притвор, во рок од седум дена од денот на приемот на барањето, доколку со друг закон поинаку не е определено.

(3) Доколку субјектите од ставот (1) на овој член не одговорат во рокот предвиден во ставот (2) на овој член, бранителот може да бара од судијата на претходната

постапка да нареди да му се достават бараните податоци, односно од судот во текот на главната расправа.

(4) Доколку судијата, односно судот постапи по барањето на бранителот од ставот (3) на овој член, а субјектите од ставот (1) на овој член не одговорат на барањето на судот во рокот предвиден во ставот (2) на овој член, судот ќе изрече парична казна на одговорното, односно службеното лице во субјектите од ставот (1) на овој член, во висина од 2.500 до 5.000 евра во денарска противвредност.

Практичната примена на одредби кои се однесуваат на дејствија на одбраната покажува искуство на многу тешкотии во вистинската и ефективна реализација и тоа:

- Давањето на предлози на јавниот обвинител и презентирањето на информации и докази во прилог на обвинетиот (член 310 од Законот за кривична постапка) од адвокатот на одбраната наидува на тешкотии од аспект на комуникација која речиси во целост се сведува на писмено обраќање што претставува најнеефикасниот и најбавен начин на комуникација.

Непосредната комуникација е крајно отежната поради неможност за нејзино воспоставување, иако тој начин на разгледување на одредени предлози или одбегнување на нивно дуплирање е најефикасен.

Адвокатската комора на Република Македонија е најсоодветниот субјект на чие ниво може да се надминат овие прашања и да се воспостави систем на размена на контакти преку кој адвокатите и обвинителите ќе можат да комуницираат поефикасно и на службен начин.

- Во преземањето на дејствијата на одбраната адвокатите на одбрана се сретнуваат со потешкотии во соработката со органите, па дури има и појави кога судот се вклучува во обезбедување на податоци и известувања (член 311 од Законот за кривична постапка) истите да се доставуваат до судот, а не до одбраната.
- Потешкотиите во прибавување на материјални средства заради ангажирање на различни субјекти и спроведување на вештачење се присутен проблем кој го отежнува подготвувањето на одбраната, еднаквоста на странките и еднаквоста на оружјата во генерална смисла како елемент на правото на правично судење.

10. ОБРАЗЛОЖУВАЊЕ НА ПРЕДЛОЗИ – ПРИГОВОРИ НА ПРЕДЛОЖЕНИ ДОКАЗИ (пред главна расправа)

Член 347

Одбивање на предложени докази

- (1) Претседателот на советот може да ги одбие предложените докази, ако:
- 1) предлогот се однесува на со закон забранет начин на прибирање на докази, на доказ чијашто употреба со закон не е дозволена или на факт којшто според закон не може да се докаже (незаконит предлог);
  - 2) се нејасни, нецелосни или очигледно се насочени кон значително одолжување на постапката или
  - 3) фактите што според предлогот би требало да се утврдат не се релевантни за одлучување, односно не постои поврзаност меѓу фактите што треба да се утврдат и решавачките факти, или таа поврзаност поради правни причини не може да се установи (неважен предлог).
- (2) Претседателот на советот може да ги повика странките да дојдат во определен ден во судот за да ги образложат своите предлози, односно приговори во однос на предложените докази.
- (3) Решението со кое се одбива предлогот за изведување на докази, мора да биде образложено. По предлог на странките советот може да го измени или отповика ова решение во подоцнежниот тек на постапката.
-

Според практичните искуства од примената на Законот за кривична постапка адвокатите на одбрана ретко се среќаваат со можноста за повикување на странките предвидено во став 2 од членот 347 каде ги образлагаат своите предлози и приговори во однос на предложени докази.

Законот предвидува дека претседателот на советот ги повикува странките во определен ден, но нема пречка и адвокатот на одбраната да му предложи на претседателот на советот да ги повика странките со таа цел т.е. да му предложи примена на член 347 ст.2 од Законот за кривичната постапка.

Ова дејствие, особено истакнувањето приговори во однос на предложените докази може да придонесе кон поефикасна одбрана на главната расправа.

11. ВИЗУЕЛНО-ТОНСКО СНИМАЊЕ НА ГЛАВНАТА РАСПРАВА

Член 374

Начин на водење на записник за главна расправа

- (1) *Текот на главната расправа се снима тонски или визуелно-тонски.*
- (2) *На почетокот на расправата, претседателот на советот ги известува присутните странки и другите учесници во постапката за тоа дека расправата се снима и дека снимката претставува тонски или визуелно-тонски запис од одржаната расправа.*
- (3) *Кога не постојат технички услови за тонско или визуелно-тонско снимање на текот на главната расправа, претседателот на советот може да нареди за текот на главната расправа да се води стенографски записник.*
- (4) *Стенографскиот записник, во рок од 48 часа од одржувањето на главната расправа ќе се дешифрира и прегледа, ќе се потпише од лицето кое го составува, странките, судијата поединец, односно претседателот на советот и ќе се приклучи кон предметот.*
- (5) *Тонскиот или визуелно-тонскиот запис од одржаната расправа е дел од судскиот предмет кој се води во автоматизираниот компјутерски систем за управување со судските предмети (АКМИС).*
- (6) *Тонскиот или визуелно-тонскиот запис не смее да се објавува, емитува и користи за намени и цели надвор од кривичната постапка.*
- (7) *Странките и бранителот имаат право по одржувањето на главната расправа да добијат копија од тонската или визуелно-тонската снимка или во рок од три дена препис од стенографскиот записник, во печатена или електронска форма. Копија од снимката се доставува веднаш, а најдоцна во рок од 24 часа.*

Практичните искуства на адвокатите на одбрана во примената на Законот за кривичната постапка се најнегативни во поглед на визуелно-тонското снимање на главната расправа.

Имено, и покрај обигаторното и безалтернативно водење на записникот за главна расправа во вид на визуелно-тонски запис, во најголемиот дел од судењата тоа не се применува и се води записник така што претседателот на советот или судијата поединец на глас го диктира текот на расправата на записничарот. На овој начин речиси во целост се губи суштината на адверсијалниот систем на кривичната постапка. Дури и во случај кога е технички обезбедено визуелно-тонско снимање (визуелно-тонски запис) судиите повторно текот на расправата го пренесуваат со диктирање на глас.

Адвокатите на одбрана пред се заради ефикасност на одбраната и целосно имплементирање на законските одбредби треба да бараат записникот да се води во вид на визуелно-тонски запис без никакво диктирање. Во овој правец не треба да има никакво отстапување, а сите учесници во постапката, пред се судовите но и обвинителствата или адвокатите на одбрана е потребно да инсистираат за создавање на технички можности за реализација на законски предвидениот начин за водење на записникот за главна расправа.

12. ИСПИТУВАЊЕ НА СВЕДОЦИ

Член 384

Директно, вкрстено и дополнително испитување на сведоци

(1) Сведокот го испитува странката која го предложила согласно со членот 383 став (2) од овој закон. Прашањата за сведокот на спротивната странка се ограничени и се однесуваат на прашањата кои претходно биле поставени во текот на испитувањето на сведокот од странката која го предложила. Прашањата на повторното испитување на сведокот од странката која го предложила се ограничени и се однесуваат на прашањата поставени во текот на испитувањето на сведокот од спротивната странка.

(2) Прашањата што наведуваат на одговор не можат да се поставуваат во текот на директното испитување, освен во случаите кога има потреба да се појаснат изјавите на сведокот. По правило, прашања кои наведуваат на одговор се дозволени само во текот на вкрстеното испитување.

Практичните искуства на адвокатите на одбрана пред сè се врзуваат со намалувањето на ефектот на испитувањето на сведоците како при директното, но особено при вкрстеното испитување поради околноста што записникот не се изготвува во форма на визуелно-тонски запис.

Дискредитацијата на одреден сведок често пати се амортизира со тоа што испитувањето не оди во континуитет туку се чека внесување по пат на диктирање од страна на судијата. Освен тоа, впечатокот на судиите и судиите поротници од одговорите, начинот како тие се презентираат, контрадикциите и однесувањата на сведокот се исклучително намалени во споредба со непречен тек на испитувањето кое само се снима визуелно-тонски. На сите обуки сите учесници на индентичен начин ги апострофираа понапред опишаните искуства.

13. РОКОВИ

Член 410

Право на жалба и рок за поднесување

(1) Против пресудата донесена во прв степен овластените лица можат да изјават жалба во рок од 15 дена од денот на доставувањето на преписот од пресудата.

(2) Навремено изјавената жалба од овластеното лице го одлага извршувањето на пресудата.

Член 420

Одговор на жалбата

(1) Еден примерок од жалбата првостепениот суд без одлагање доставува до спротивната странка (членови 130 и 131), која во рок од осум дена од денот на приемот на жалбата може да поднесе до судот одговор на жалба.

(2) Жалбата и одговорот на жалбата со сите списи, првостепениот суд во рок од три дена од приемот на одговорот на жалбата, односно по истекот на рокот за поднесување одговор на жалбата, ќе ги достави до второстепениот суд.

Член 439

Дозволеност на жалба

(1) Против пресудата на второстепениот суд е дозволена жалба до судот што одлучува во трет степен само во следниве случаи, ако:

1) второстепениот суд изрекол казна доживотен затвор, или ако ја потврдил пресудата на првостепениот суд со која е изречена таква казна;

2) второстепениот суд донел пресуда врз основа на одржаната расправа и

3) второстепениот суд ја преиначил пресудата на првостепениот суд со која обвинетиот е ослободен од обвинението и изрекол пресуда со која обвинетиот се огласува за виновен.

(2) За жалбата против второстепената пресуда решава судот од трет степен на седница на советот согласно со одредбите што важат за постапката во втор степен. Пред овој суд не може да се одржи расправа.

(3) Одредбите на членот 435 од овој закон ќе се применат и врз сообвинетиот кој немал право да изјави жалба против второстепената пресуда.

Член 481

Изрекување пресуда

(1) По заклучувањето на главната расправа судот веднаш ќе ја изрече пресудата и ќе ја објави со суштествените причини. Пресудата мора да се изработи писмено во рок од осум дена од денот на објавувањето.

(2) Против пресудата жалба може да се изјави во рок од осум дена од денот на доставувањето на преписот од пресудата.

(3) Одредбите на членот 174 од овој закон согласно ќе се применуваат и во поглед на укинувањето на притворот по изрекувањето на пресудата.

Практичните искуства на адвокатите на одбрана се во правец на недоволен период на рокови за жалба и одговор на жалба како и за доставување на докази по прием на известување на завршување на истражна постапка, особено за обемни и сложени предмети.

Сето тоа влијае директно на ефективната одбрана и неподелено мислење на учесниците е дека законот треба да претрпи измени во вид на воведување флексибилни рокови кои што судот ќе ги определува во зависност од обемот и сложеноста на предметот, а врз основа на барање на странката истакнато веднаш при објавувањето на пресудата.

Неиздржани се решенијата во кои што дури и за кривични дела за кое е изречена казна доживотен затвор како и за кривични дела од област на стопански криминал и организиран криминал во кои пресудите се и по 1000 страници, рокот да е лимитран на 15 дена, односно странките да не може да побараат продолжување на рокот во согласност со обемот и сложеноста на предметот, при што лимитот во такви случаи да може да го определува самостојно судот.

Задржувањето на лимитиран рок за жалба од 15 или 8 дена е спротивно на правото на правично судење.

14. БАРАЊЕ ЗА ЗАШТИТА НА ЗАКОНИТОСТА

Член 457

Основи за поднесување

Против правосилни судски одлуки јавниот обвинител на Република Македонија може да поднесе барање за заштита на законитоста ако е повреден Уставот на Република Македонија, законот или меѓународен договор, ратификуван согласно со Уставот на Република Македонија.

Практичните искуства на адвокатите на одбрана се во насока на тоа дека барањето за заштита на законитоста не претставува ефективен правен лек поради тоа што адвокатите не можат директно да го поднесуваат до Врховниот суд, туку неговото поднесување зависи од оценката на обвинителот.

Со промената на системот на кривичната постапка, обвинителот е рамноправна странка во постапката и е нелогично примената на ова правно средство едната странка (одбрана) да го бара од другата странка (обвинителот).

Важноста на правната заштита од повреди на Уставот на РМ, законот или меѓународен договор ратификуван согласно со Уставот на РМ ја наметнува потребата од измена на законското решение така што адвокатите на одбрана ќе можат да поднесуваат барање за заштита на законитоста директно пред Врховниот суд на РМ.

CONTENTS

INTRODUCTION:.....	35
SUMMARY CONCLUSIONS:	36
1. FAIR CRIMINAL PROCEEDINGS.....	36
2. PRESUMPTION OF INNOCENCE.....	39
3. RIGHTS OF THE DEFENSE IN CORRELATION TO THE COMMENCEMENT OF THE CRIMINAL PROCEEDINGS.....	41
4. ACCESS TO THE CASE FILE BY THE DEFENSE.....	43
5. RIGHTS OF THE INJURED PARTY AND THE PRIVATE PLAINTIFF.....	45
6. GUARANTEE.....	47
7. PRETRIAL DETENTION.....	50
8. EXPERT REPORTS AND TECHNICAL ADVISORS FOR THE DEFENSE.....	53
9. DEFENSE ACTIONS.....	55
10. EXPLANATION OF MOTIONS – TENDERED EVIDENCE OBJECTIONS (before the main hearing).....	58
11. VISUAL-AUDIO RECORDING OF THE MAIN HEARING.....	59
12. EXAMINATION OF WITNESSES.....	60
13. DEADLINES.....	61
14. MOTION FOR PROTECTION OF LEGALITY.....	63

INTRODUCTION:

This publication is a summary of the training events held as part of the project implemented by the Macedonian Bar Association, with financial support by the US Embassy in RM and the Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs (INL) on the topic of “Training of defense councils on the new Criminal Procedure Code and the Sentencing Law”.

The purpose of this publication is to concentrate the discussions and perceptions of the participants and trainers (all defense counsels) of the practical implementation of the Criminal Procedure Code so far, from the viewpoint of the defense and considering the possibilities for it to be efficient, but also considering the non-uniform practice and the disparate treatment of legal situations, as well as to identify certain deficiencies of the legal solution and problems in its practical implementation.

Bearing in mind the limited number of training sessions, it was not possible to fully cover all the various segments of the practical implementation of the Criminal Procedure Code, and therefore only a portion of the issues raised by the trainers and participants were discussed during the training sessions.

This text has no pretensions of becoming a handbook for defense councils. They should not be using handbooks anyways, but should try to protect their clients’ interests in every specific case. However, bearing in mind that more than 250 participants took part in the specific training project on the practical implementation of the Criminal Procedure Code, from the viewpoint of the defense it would be useful for defense councils to have a compendium of all remarks, experiences and problems that have been pointed out by such a significant number of defense councils, which they will find very useful in practice, as councils who participate in criminal proceedings on regular basis. In that sense, this document is intended to be used by defense councils.

The order of the comments follows the actual order of the provisions that have been reviewed and analyzed by the trainers and participants during the discussions. There is no prioritization of importance and that was done on purpose, because when it comes to defending a client, it would be very difficult to classify a specific legal situation as less important than any other situation.

Any wrongful or disparate practical application of the Criminal Procedure Code may have its implications in any of the further stages of the proceedings.

In order to make the document more user-friendly and well articulated, it also includes the relevant provisions of the Criminal Procedure Code in relation to every comment. In addition, in some of the segment, it also refers to the case law of the European Court of Human Rights, having in mind the supranational character of the European Convention on Human Rights as an integral part of the legal order in the Republic of Macedonia.

SUMMARY CONCLUSIONS:

1. FAIR CRIMINAL PROCEEDINGS

Article 1

Purpose of the Law

This law shall establish the rules that provide for an objective and fair criminal procedure, thus ensuring that no innocent person is ever convicted and the perpetrator of the criminal offense is criminally sanctioned according to the terms provided in the Criminal Code and on the basis of a lawfully conducted procedure.

Article 5

The right to a fair trial

Any person charged with a criminal offence shall have the right to a fair and public trial before an independent and impartial tribunal, in an adversarial procedure, with a possibility to challenge the accusations and tender and present evidence in his or her defense.

Article 290

Judicial control of legality

(1) Any person who believes that his or her rights have been violated by any of the actions taken, within a period of 8 days after he or she learned about that action, may file a complaint with the preliminary procedure judge, who shall be obliged, with a decision, to rule on the legality of the action or measure, which shall not limit the person's right to press criminal charges and the right to effectuate his or her legal protection through other means.

(2) Following the examination of the legality of these actions taken, the preliminary procedure judge shall enact a decision, which shall be delivered to the public prosecutor and the applicant. An appeal shall be allowed against this decision with the Chamber as referred to in Article 25, paragraph 5 of this Law, which shall be obliged to rule on the appeal in a period of 3 days.

The practical situations that may be considered as conducting fair criminal proceedings, or the more significant aspect for defense councils – the violations of the principle of fair criminal proceedings are numerous and almost unpredictable, starting from the seemingly technical problems, such as the inability to establish a direct contact with the prosecutor even in pretrial detention cases, and thus establish the right to a defense by pointing out facts, suggesting evidence and providing explanations, to real impossibilities to conduct a defense investigation, to secure evidence, insufficient time to prepare the defense due to legally restricted deadlines and numerous other situations alike.

In every specific case, defense councils identify the particular manifestations of violations of the fair criminal proceedings principle, but they use the otherwise limited and modest legal solutions for the protection of the right to a fair trial only in limited number of cases.

One of those means for protection of the right to fair criminal proceedings is the complaint against any illegal actions or measures as provided for in Article 290 of the Criminal Procedure Code. When it comes to the practical implementation of this Article, apart from the passiveness of the defense councils who rarely use this possibility, another problem arises as a result of the different interpretation of this provision by the courts, expressed through a variety of decisions.

Namely, the reasoning of some of the preliminary procedure judges is that this type of judicial control of the legality only refers to the pre-investigation procedure, but not to the actual investigation or any consequent stages of the proceedings, and therefore some of those complaints are even being rejected as inadmissible. Other preliminary procedure judges are of the opinion that the judicial control of the legality also refers to the investigation stage and therefore they allow these types of complaints and review the potential existence or absence of legality in relation to the disputed actions or measures.

When it comes to defense councils, the existence of a judicial control over the legality throughout the various stages of the proceedings, including the pre-investigative stage and the actual investigation is an extremely important tool, in favor of the fair criminal proceedings concept. Defense councils should utilize this legal instrument in order to protect the right to fair criminal proceedings, whenever they identify any illegal actions or measures.

The purport of the judicial control during these stages originates from the fact that pursuant to the current criminal procedure system, the criminal proceedings are led by the prosecutors, i.e. by the police upon authority provided by the public prosecutors. Any lack of judicial control of the legality would render the defense inefficient, because it would be impossible to establish any illegalities, and therefore impossible to eliminate them after being identified.

The primary purpose of this provision is efficient protection from any illegal action via judicial control. However, such a control does not limit the right to any other type of protection from any illegalities (less efficient time wise), for instance by filing a criminal complaint or legal protection that is actualized otherwise.

Having in mind the absence of a uniform judicial practice in relation to the different application of Article 290 of the Criminal Procedure Code, and aimed at improving the efficiency of the right to a defense, one needs to precisely define the scope of this type of judicial control, thus making it stronger and more useful tool for the defense, considering that it relates to violation of rights due to illegal actions and measures taken during the pre-investigative, but also during the investigation procedure, as well as to provide for a higher instance appeal to the higher courts, instead to the same court that passed the initial decision as currently regulated.

The aspect of a fair trial as defined in the general provisions has one serious flaw, because the Law does not contain an explicit sanctioning provision in the event of a violation of the concept of a fair procedure and trial in the general sense, as rights that are

protected by Article 6 of the European Convention on Human Rights. Therefore, defense councils are using all their skills, trying to address these violations in various objections and complaints and to incorporate them as elements of various grounds for complaints, most often by invoking the ECHR. This is the proper, but, as shown by the case law, unfortunately a very inefficient way of protecting clients' rights before the domestic courts, which do not sufficiently refer to the case law of the ECtHR, with some of them ignoring it all together.

The least one can do is to provide for a separate grounds for an appeal, claiming violation of the right to a fair trial, with an explicit explanation that this violation relates not only to the actual trial, but also to the entire criminal procedure and all of its stages – starting from the pre-investigation stage, until the very end of the proceedings, which coincides with the opinion of the European Court of Human Rights.

At the same time, such a defined violation should also be considered as grounds for an extraordinary review of final and enforceable judgments and it should not only relate to the appeal proceedings, but to the entire course of the proceedings, without the restrictive provision from the current law – “*capable of affecting*” the proper adjudication process.

2. PRESUMPTION OF INNOCENCE

Article 2

Presumption of Innocence

(1) Any person charged with a criminal offence shall be presumed innocent until his or her guilt is established by a valid and final court verdict.

(2) State authorities, media and all other entities shall be obliged to observe the rule of paragraph 1 of this Article, and their public statements about the ongoing procedure shall neither violate the rights of the defendant and the injured party, nor harm the judicial independence and impartiality.

European Convention on Human Rights

Article 6

Right to a fair trial

2. Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.

The legal situations in practice, related to the presumption of innocence as defined in the above quoted provision from the Criminal Procedure Code, but also as an integral part of the right to a fair trial as defined in Article 6 of the European Convention on Human Rights, very frequently turn into violations of that right, and as a result the principle is being transformed into presumption of guilt.

In order to protect the presumption of innocence, defense councils should always refer to it throughout all stages of the proceedings, as an integral part of the right to a fair trial. The emphasis on the presumption of innocence should be placed at the very beginning of every opening statement by a defense council and should provide for its substance. The concept of such a statement should never be based on the defense's assertion of proving the innocence of the client, but on the argument that the presumption is an existent strong fact of innocence, having in mind that the prosecution has to present sufficient evidence to prove guilt and the defense's task is to refute such evidence.

At the same time, the introduction of the legislative protection of the right to a fair trial as a substantive violation upon appeal and during proceedings for extraordinary review of final and enforceable judgments will promote the protection of the presumption of innocence, since it is an integral part of the right to a fair trial, so that any violations of the presumption of innocence can be considered as valid grounds for an appeal, like any other element of a fair trial.

3. RIGHTS OF THE DEFENSE IN CORRELATION TO THE COMMENCEMENT OF THE CRIMINAL PROCEEDINGS

Article 19

The act of initiation of the criminal procedure and consequences from the initiation of the procedure

(1) The criminal procedure shall commence with the act of issuing an order for investigation, or with the very first investigation performed prior to the issuance of an investigation order, with the scheduling of a main hearing after an indictment or a private claim has been filed, with an application for a penal warrant or with an application for a security measure.

(2) When it is prescribed that the commencement of the criminal procedure is to result in limitation of certain rights, such limitations shall apply as of the date of approval of the indictment.

Article 295

Investigative actions

(1) During the investigation, in accordance with the provisions of this Law, the public prosecutor may undertake the following investigative actions:

- search;*
- temporary safeguarding and seizure of objects or property;*
- examination of the suspect;*
- examination of witnesses;*
- commissioning expert's reports;*
- crime scene investigation and reconstruction; and*
- special investigative measures.*

(2) Investigative actions may be taken even before the initiation of the investigation procedure if there is a danger of procrastination, under conditions and in a procedure as provided for in this Law.

Pursuant to Article 19 of the Criminal Procedure Code, the criminal proceedings begin by:

- Issuing an Order to conduct an investigation or
- The very first investigative action taken before issuing an Order to conduct an investigation.

When it comes to the practical implementation of the Criminal Procedure Code, councils find themselves in situations when they are not capable of practicing their defense rights, because it is impossible to precisely establish the actual stage of the proceedings – pre-investigation, when the criminal procedure is not yet considered as commenced, or investigation, when the criminal procedure is already considered to be ongoing.

This is the case that was most frequently discussed during the training sessions and it refers to the right to access the case file. The right of access to the case files and any available evidence against the defendant and any exculpatory evidence is one of the basic rights listed in Article 70 of the LCP.

The moment of implementation of this right and the manner of its implementation are not harmonized. In practice, public prosecutors and judges completely ignore the provision that says that the criminal procedure commences with the very first investigative action taken and therefore they do not allow the defense to access the case file and familiarize with the evidence, with the explanation that the case is still in its pre-investigative procedure.

Such opinions are also supported by the legal gap in the Criminal Procedure Code, since the Law does not define a deadline within which the public prosecutor needs to pass an Order to conduct an investigation. Nevertheless, in the event when the second moment is to be considered as the beginning of the criminal procedure – taking investigative actions before issuing an Order to conduct an investigation, all participants agreed that if the defense is not given access to the case file and the available evidence, that should be considered as a violation of the right to a defense, since pursuant to Article 79 of the LCP, during the criminal proceedings, the defense council has the right to access and review the case file and the evidence, in accordance with the legal provisions. The wording “throughout the criminal proceedings” would also include the very beginning of the proceedings and pursuant to Article 19 of the LCP the criminal procedure begins when the very first investigative action is taken.

Just as an example, the investigative action of searching premises should be considered as the moment when the criminal procedure begins, before the adoption of an Order to conduct an investigation. The explanation that the search, as an investigative action is conducted during the pre-investigation stage is not legally substantiated, since Article 295 of the LCP precisely defines the investigative actions and further regulates that those actions are being conducted during an investigation. That means that when a public prosecutor takes any of the investigative actions – search, temporary safeguarding and seizure of items or property, examination of suspects, examination of witnesses, commissioning an expert report, crime scene investigation and reconstruction and special investigative measures, it means that he or she initiated the criminal proceedings even before passing a decision to commence an investigation and therefore, as of that moment, the defendant and his or her council enjoy all rights as provided for in the Criminal Procedure Code, guaranteed after the commencement of the criminal proceedings, including the right to access the case files and review the available evidence.

4. ACCESS TO THE CASE FILE BY THE DEFENSE

Article 70

Rights of the defendant

Every defendant shall have the following basic rights:

- to be informed on time and in detail, in a language that he or she understands, about the crimes that he or she is accused of and any evidence against him or her;*
- to have enough time and possibilities to prepare his or her defense, and especially to have access to the case file and be familiar with any available incriminating or exculpatory evidence, as well as to communicate with a defense counsel of his or her own choice;*
- to be tried in his or her presence and to defend in person or with the assistance of a defense counsel of his or her own choice, and if the person is indigent, to get a defense counsel free of charge when that is required by the interest of justice;*
- to freely present his or her defense;*
- not to be coerced into testifying against himself or herself and people that are close and plead guilty;*
- to have a possibility to speak about the facts and the evidence that he or she is charged with and to present all facts and evidence that would support his or her defense case;*
- to examine the witnesses of the prosecution on his or her own or through the defense counsel, as well as to be able to ensure the presence and examination of the defense witnesses, under the same conditions as is the case with the prosecution witnesses; and*
- during the main hearing to be able to consult with his or her defense counsel, but not to be able to discuss the way he or she will answer individual questions.*

Article 79

Access to the case file by the defense counsel

(1) During the criminal procedure, the defense counsel shall have the right to review the case file and any available evidence, in accordance with the provisions of this Law.

(2) The defense counsel shall have the right to access and to get a copy of all reports and other files related to actions to which the defense had a right to be present at, which are being kept at the public prosecution office.

In most cases, the practical application of these provisions is extremely inconsistent, meaning that defense counsels in some prosecution offices are allowed to make copies of the documents, while in other, they are only allowed to manually transcribe the evidence.

Article 70 of the Criminal Procedure Code provides that the defendant has the basic right to have enough time and possibilities to prepare his or her defense, as well as the right to access the case file and familiarize with the evidence against him or her and any exculpatory evidence.

The right of the defendant to review the evidence against him or her is also part of the fair trial principle, as provided for in Article 6 of the ECHR. There are numerous judgments from the European Court of Human Rights that relate to the right of defense

counsels to access the case file. In *Dolenec v Croatia* (Application number 25282/06) the Court found that the unlimited access to case files and the unlimited right to make notes, and even to get photocopies of relevant documentation is the basic precondition for a fair trial in criminal proceedings.

In addition, the case law of the European Court of Human Rights has established that during the pretrial stage – in the event of a pretrial detention, one should also honor the principle of a fair trial as guaranteed by Article 6 of the Convention. In *Lietzow v Germany* (Application number 24479/94) the Court found that defendants should be allowed access to any evidence used by the prosecution as the basis for the request for pretrial detention, given the opportunity to familiarize themselves with the contents of the evidence and provided with the opportunity to comment the evidence.

The inability to copy or get photocopies of documents by the defense, and sometimes the inability to get access to the case files altogether is a violation of the rights of the defense and therefore, in order to protect the rights of the defense as a component of the fair trial principle, defense counsels should regularly point out such violations of their rights throughout the various stages of the proceedings.

5. RIGHTS OF THE INJURED PARTY AND THE PRIVATE PLAINTIFF

Article 57

Rights of the injured party

The injured party shall have the following rights in the criminal procedure:

- 1) to be advised of his or her rights;*
- 2) to use his or her language and alphabet and the right to be assisted by an interpreter, i.e. a translator if he or she does not understand the language used during the procedure;*
- 3) to put forward a motion for a legal or property claim;*
- 4) to have a legal representative;*
- 5) to indicate facts and propose evidence;*
- 6) to be present at the evidentiary hearing;*
- 7) to be present at the main hearing and to participate in the evidentiary procedure, as well as to comment on the legal or property claim and the legal and criminal event;*
- 8) after the investigation has been completed, to review the files and items that are going to be used as exhibits and evidence;*
- 9) to file an appeal under the conditions prescribed in this Law;*
- 10) to file a motion for prosecution and personal legal action in accordance with the provisions of the Criminal Code;*
- 11) to be informed about any lack of action or waiver of criminal prosecution rights by the public prosecutor;*
- 12) to appeal to the higher Public Prosecutor against the decision of the Public Prosecutor to waive his or her prosecution rights, under the conditions prescribed in this Law;*
- 13) to ask for the return of the previous state of affairs;*
- 14) to ask for an observance of his or her right to privacy;*
- 15) to participate in the mediation process, in a manner and under conditions as prescribed in this Law.*

Article 64

The right to propose evidence, access to the case file and other rights

- (1) During the procedure, the injured party and the private plaintiff shall have a right to point out all the facts and propose evidence, which are important for the establishment of criminal liability and the legal and property claim.*
  - (2) At the main hearing, they shall have the right to propose evidence, examine the accused, witnesses and expert witnesses, to object and give explanations in reference to their statements and to give other statements and put forward suggestions.*
  - (3) The injured party and the private plaintiff shall have the right to access the case file and review any exhibits that have been admitted as evidence. The injured party may not have the right to access the case file until he or she has been examined as a witness first.*
  - (4) The public prosecutor and the court shall advise the injured party and the private plaintiff of their rights as referred to in paragraphs 1, 2 and 3 of this Article.*
-

The participants pointed out the different practices of the public prosecution offices and courts with regards to the rights of injured parties and private plaintiffs that they represent, since sometimes, they are being allowed to fully participate in the criminal proceedings and suggest evidence, or to examine defendants, witnesses and expert witnesses, but sometimes their roles are completely restricted to the property claim alone.

The participants concluded that if the participation of the injured party and the private plaintiff is limited only to the property claim alone, that should be considered as a violation of the Criminal Procedure Code and their rights, because pursuant to Article 64 of the LCP, during the proceedings, the injured party and the private plaintiff have the right to indicate any facts and tender evidence that would be relevant for the establishment of the criminal liability or the legal property claim. It is obvious that their participation is cumulative both with regards to the criminal liability and in relation to the legal property claim.

At the same time, paragraph 2 of the same article gives them the right to tender evidence and ask questions of the defendant, witnesses and expert witnesses, to object and comment and provide explanations regarding their statements, as well as to give other statements and put forward various proposals.

This provision is not limited only to the legal property claim, but, as with the right to tender evidence, it is provided in relation to any issue, which is quite logical since the legal property claim is entirely dependent on the establishment of criminal liability. The injured party, who is now prevented from taking over the criminal prosecution according to the new Criminal Procedure Code, is now logically allowed to participate in the proceedings for the establishment of the criminal liability, as a precondition for the successful outcome of the legal property claim. Injured parties and private plaintiffs enjoy these rights throughout the various stages of the proceedings.

The provisions of paragraphs 3 and 4 of the same Article 64 are also aimed towards making sure that injured parties and private plaintiffs fully participate in the proceedings, practicing their right to review case files and items in evidence, whilst the prosecution and the courts are obliged to advise them of these rights as provided for in this article.

In various procedures, defense counsels regularly represent the interests of the injured parties. The property legal claim depends on whether the crime has been proven or not and therefore, it is in the interest of justice that injured parties also give their contribution in the proceedings, trying to ensure a successful outcome for the public prosecutor.

The current legal solution contained in the Criminal Procedure Code, according to which injured parties are no longer capable of subsidiary criminal prosecution, is yet another argument in favor of the injured parties, who should be allowed to fully participate in the proceedings, by indicating facts of the case, providing evidence and taking active part in the trial, also by examination of witnesses and expert witnesses.

6. GUARANTEE

Article 150

Establishing a guarantee

(1) Upon proposal by the parties, the court may impose a guarantee requirement against a person who is a subject of an investigation, if it believes that there is a grounded suspicion that the person committed a crime, and when there are:

1) circumstances that point to possible danger of fleeing; or

2) circumstances that justify the fear that the defendant may repeat or complete the criminal offense or commit the crime that he or she has been threatening with.

(2) The defendant may provide a guarantee for himself or herself, or another person may provide a guarantee for the defendant.

(3) The amount of the guarantee shall be determined by the court ex-officio, and it shall always be expressed in a monetary amount established with regards to the seriousness of the criminal offence, the personal and family situation of the defendant and the financial situation of the defendant.

(4) The guarantee consists of depositing cash, securities, valuables or other movable property of a larger value, which may be easily converted into cash or conserved, or a personal pledge of one or several citizens that if the defendant flees, repeats or completes the criminal offense or commits the crime that he or she has been threatening with, they will pay the established amount of the guarantee. As an exception, the guarantee may consist of a mortgage for the amount of the guarantee on certain real estate owned by the person who provides the guarantee, which can be easily converted to cash. Any guarantee in cash shall be deposited on a separate account of the court.

(5) When establishing the guarantee, the court may establish one or more precautionary measures in order to ensure the presence of the defendant.

Article 151

Changing the amount of the guarantee

The previously established amount of the guarantee may be changed in case of expansion of the investigative procedure, as well as if additional circumstances and facts are found out during the procedure with respect to the financial situation of the defendant, which would have an effect on the established amount of the guarantee.

Article 152

Cancellation and return of the guarantee

(1) The guarantee shall be returned to the person who provided it, if there is an acquittal, if the indictment is overruled or if the procedure has been terminated.

(2) If a prison sentence has been provided for in the judgment, the guarantee shall be cancelled only after the defendant has commenced serving his or her sentence.

(3) In cases as referred to in paragraphs 1 and 2 of this Article, any deposited funds or objects shall be returned and mortgages cancelled.

Article 153
Guarantee failure

- (1) Any guarantee deposited shall fail and the defendant shall be placed in detention:
- if the defendant either does not show up although properly summoned or does not justify his absence;
  - if the defendant flees; and
  - if the defendant repeats or completes the criminal offense or commits the criminal offense that he or she has been threatening with;
- (2) In cases as referred to in paragraph 1 of this Article, any guarantee deposited shall fail and a decision shall be brought for the provided guarantee to be charged as income to the State Budget of the Republic of Macedonia.

Article 154
Competent entity for the enactment of the guarantee decision

- (1) The preliminary procedure judge shall enact the guarantee decision during the investigation procedure, and after the confirmation of the indictment or issuance of an indictment application, the guarantee decision shall be enacted by the Chamber as referred to in Article 25, paragraph 5 of this Law.
- (2) The decision for the establishment of the guarantee and the decision for the cancellation of the guarantee shall be enacted upon proposal by the parties.

Article 155
Appealing the guarantee decision

The decision for establishment, cancellation or failure of the guarantee may be appealed before the immediate higher court.

Article 156
Proposing a guarantee with an appeal to the detention decision

If the defendant has filed a proposal for establishing a guarantee along with the appeal to the decision for detention, the court competent to rule on the appeal shall be also obliged to rule on the guarantee issue.

The use of guarantees in practice is extremely rare and linked to a complicated procedure. Defense counsels are not successful in replacing pretrial detention with a guarantee, mainly due to the existence of a general negative attitude towards guarantees, but also due to the absence of proper systemic solutions, like the examples that were presented from the USA.

Namely, if one were to define a precise scale for the amounts of guarantee that would be applicable for specific crimes, it would help to avoid the unnecessary pretrial detention, which quite often has the effect of punishment and undoubtedly limits the possibilities for preparing an efficient and effective defense, due to the absence of permanent communication between the defense counsel and the defendant.

It seems that the provisions on guarantees have to be further developed, by prescribing a separate scale as an integral part of the provisions of the Criminal Procedure Code on the amount of the guarantee for specific crimes, taking into account the legally prescribed sentences for those crimes.

7. PRETRIAL DETENTION

Article 165

Grounds for detention

(1) If there is a reasonable suspicion that a certain person committed a crime, and if detention is required for an unobstructed criminal procedure to take place, the person may be detained:

1) if the person is hiding, if his or her identity cannot be established, or if there are other circumstances that would indicate that the person might flee;

2) if there is a reasonable fear that the person will hide, manipulate or destroy any traces of the criminal offense, or if there are special circumstances that would indicate that he or she shall impede the criminal procedure by influencing witnesses, expert witnesses, accomplices or other persons who have been covering up the crime;

3) if special circumstances justify the fear that he or she might repeat the crime, or complete the attempted crime or commit the crime that he or she has been threatening with; or

4) if the defendant who has been properly summoned obviously tries to avoid appearing during the main hearing, or if the court has tried on two occasions to properly serve the defendant, whilst all the circumstances show that the defendant is obviously avoiding receiving the summon.

(2) In the event as referred to in item 1, paragraph 1 of this Article, any detention imposed just because of the inability to establish the person's identity shall last only until the identity of the person is established.

(3) In the event as referred to in item 2, paragraph 1 of this Article, the detention shall be revoked as soon as the evidence because of which the person has been detained is recovered.

(4) In the event as referred to in item 4, paragraph 1 of this Article, the detention shall last until the proclamation of the verdict, but not longer than 30 days.

(5) The person shall not be detained on the basis of item 2, paragraph 1 of this Article, if the defendant already gave a statement and pleaded guilty.

Article 167

Elements of the detention decision

(1) Detention shall be imposed with a written decision. The ruling on the detention decision shall contain the following:

1) first name and surname of the person that is being deprived of liberty;

2) the criminal offense that the person is accused of;

3) information about the order for initiating an investigative procedure;

4) the legal grounds for detention;

5) the time period of the detention during the investigative procedure;

6) provision on the computation of the time during which the person who is being detained has been deprived of liberty, prior to the enactment of the detention decision;

7) the title of the institution where the detention measure is enforced; and

8) advise of the right to appeal against the detention decision.

(2) The detention decision shall have to have the following as part of its rationale:

1) all the facts and evidence that point to the reasonable suspicion that the defendant has committed the crime;

2) elaborated reasons that justify each and every separate ground for detention;

3) the reasons due to which the court believes that the detention goals cannot be achieved by any other measure for ensuring the presence of the defendant.

(3) The decision shall be certified with the official seal and the signature of the judge who has enacted the decision for detention.

(4) For justified reasons, the detention decision may specify that the person is to be detained in a detention unit in another penal or correctional facility.

(5) If the defendant has not chosen a defense counsel, along with the decision, the defendant shall be assigned a counsel *ex-officio* (Article 74, paragraphs 1, 2 and 6). If the President of the Court is unavailable, the counsel shall be assigned by the preliminary procedure judge.

European Convention on Human Rights

Right to liberty and security

Article 5

1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be deprived of his liberty save in the following cases and in accordance with a procedure prescribed by law:

(c) the lawful arrest or detention of a person effected for the purpose of bringing him before the competent legal authority on reasonable suspicion of having committed an offence or when it is reasonably considered necessary to prevent his committing an offence or fleeing after having done so;

Pursuant to Article 165, paragraph 1 of the Criminal Procedure Code, the basic precondition for pretrial detention is the existence of a reasonable suspicion that a particular person committed a crime and pursuant to Article 167, paragraph 2, item 1 of the Criminal Procedure Code, the reasoning behind the pretrial detention decision has to include all the facts and evidence that provide the basis for the grounded suspicion that the accused person committed a crime. This obligation is also contained in the provisions of Article 5, paragraph 1c of the European Convention on Human Rights, according to which, a person may be arrested only if he or she is reasonable suspected of having committed an offence.

Considering the case law of the European Court of Human Rights, more specifically *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom* (Applications number 12244/86, 12245/86, 12383/86), the Court found that the “*reasonable suspicion*” of a committed crime, in the sense of Article 5, paragraph 1c of the Convention, assumes the existence of facts or information that would satisfy an objective observer that the person committed a crime. This finding by the European Court of Human Rights was also confirmed in another case against the Republic of Macedonia – *Lazoroski v. Macedonia* (Application number 49220/4).

The practical application of these provisions by the courts, in the majority of the cases is reduced to nonexistent or insufficient reasoning regarding any facts and evidence that would lead to the reasonable suspicion that the suspect who is faced with pretrial detention indeed committed the alleged crime.

Defense counsels should always refer to the above indicated provisions and they should always ask the prosecutor, even during the initial interview of the suspect, to provide evidence that would substantiate the request for pretrial detention and prove the reasonable suspicion that the person who is to be detained indeed committed the crime. Of course, any detention appeals should also be based on such arguments, but defense counsels should also refer to the case law of the European Court of Human Rights.

8. EXPERT REPORTS AND TECHNICAL ADVISORS FOR THE DEFENSE

Article 236

Commissioning an expert's report

(1) An expert's report shall be commissioned when it is necessary to get a finding or an opinion by a person who disposes of the necessary professional knowledge in order to establish or evaluate an important fact. The expertise is performed by experts that are registered in the Registry of Experts.

(2) The expert's report shall be commissioned with a written order.

(3) The order during the preliminary procedure shall be issued by the public prosecutor, and during the main hearing it will be issued by the court in accordance with Article 394, paragraph 2 of this Law.

(4) The order shall specify the facts that the expert's report should concentrate on and who is to perform the examination.

Article 244

Nomination of technical advisors

(1) The public prosecutor, the defendant and the defense counsel shall have the right to nominate technical advisors from the registry of court approved experts, as of rule, but not more than two of them, who will help them in the gathering of information on professional issues or to contest the expert's report.

(2) The defendant and his or her counsel, in cases and under circumstances as prescribed in this Law for defense of indigent persons as referred to in Article 75 of this Law, shall have the right to be assisted by a technical advisor who will be paid from the State Budget of the Republic of Macedonia.

(3) A person who cannot be an expert pursuant to Article 238 of this Law may not be nominated as a technical advisor.

Article 245

Technical advisor's actions

(1) Upon request by the parties, the technical advisors may be present during the expertise and give suggestions to the experts, and object regarding the expert examination, which shall be put on the record.

(2) If the technical advisors have been nominated only after the expert's report has been completed, the technical advisors may review the findings and the report and ask the entity conducting the proceedings for an authorization to examine the person, object or the location that was the subject of the expert examination.

The practical application of the provisions on the appointment and use of technical advisors, in the experience of defense counsels, shows that these provisions are being applied in all sorts of ways – some of the courts pass decisions to exclude the “expert reports produced by the technical advisors” and do not use them in order to discredit any expert reports presented by the public prosecution, whereas some other courts tend to accept such analysis as direct evidence that can be used for discreditation purposes.

The developing case law has shown that written analysis by the technical advisors are also increasingly being accepted if those are titled as expert reports. Defense counsels should make sure they utilize the technical advisors in practice, asking them for written analysis of the expert reports that they can use in order to dispute the expertise of the opposing party.

It seems that one needs to provide for a more uniform practice of the courts in this regard. In addition, a more precise regulation of the provisions on the use of technical advisors in the Criminal Procedure Code would also be extremely beneficial for the defense.

9. DEFENSE ACTIONS

Article 305

Defense counsel's motions for evidence collection

During the procedure, the defense counsel may give suggestions to the public prosecutor on possible investigative actions for the purpose of collecting specific evidence.

Article 306

Evidence collection by the defense

(1) The defense counsel may undertake actions in order to find and collect evidence that would be beneficial to the defense case.

(2) The authority as referred to in paragraph 1 of this Article may be utilized by the defense counsel throughout the entire procedure.

(3) Any actions as referred to in paragraph 1 of this Article may be conducted by the defense counsel, his or her deputy, authorized private detectives and if a specific specialty is needed, by the technical advisors.

Article 307

Conversations, taking statements and collecting information by the defense counsel

(1) In order to collect information, the defense counsel may talk to persons who may present circumstances that might be useful for the defense case, except with the victim and the injured party.

(2) The defense counsel may ask the person whom he or she speaks with to provide a written statement or a report, which shall be recorded in a manner as stipulated in Articles 91 and 92 of this Law.

(3) The defense counsel shall inform the persons as referred to in paragraph 1 of this Article about the following:

- his or her personal capacity and the nature of the conversation;*
- if the intention is just to have a conversation or to get statements and information, then he or she shall indicate the manner and form in which they will be recorded;*
- their right to choose not to respond or to refuse to give any statements; and*
- the prohibition to disclose the questions asked by the police or by the public prosecutor and the answers provided.*

(4) Any person who has been already interviewed or examined by the judicial police or the public prosecutor may not be asked to provide information about the questions asked and answers provided.

(5) Any statements or information obtained through violation of paragraphs 1, 2, 3 and 4 of this Article may not be used.

(6) For the purpose of getting statements or information from a person in detention, the defense counsel shall have to get a special approval by the preliminary procedure judge, but only after the person has had a conversation with his or her defense counsel and has been examined by the public prosecutor.

(7) The defense counsel shall stop collecting data from the defendant or a person who has not been accused, if he or she establishes that the provided statement is a self-incriminating one or if it may be a reason for criminal prosecution. These statements may not be used against the person who provided them.

(8) *If a person who can provide information useful to the defense refuses to give any information, the defense counsel may ask the public prosecutor to summon the person for questioning. This shall not be applicable for suspects or defendants in the same procedure. Such an examination shall be conducted in the presence of the defense counsel who shall be the first one to ask questions.*

(9) *The defense counsel may also ask for an evidentiary hearing to be held.*

Article 308

Recording statements and information

(1) *Any statement as referred to in Article 307, paragraph 2 of this Law, signed by the person who provided it, shall be certified by the defense counsel. The defense counsel shall compile a note that shall contain the following:*

- *the date when he or she got the statement;*
- *personal data on himself or herself and personal data of the person who provided the statement;*
- *acknowledgment of the fact that he or she considered the warning as referred to in Article 307, paragraph 3 of this Law; and*
- *the facts that have been noted in the statement.*

(2) *The statement shall be annexed to the defense case file.*

(3) *Any information as referred to in Article 307 of this Law shall be recorded by the defense counsel or another person replacing him or her.*

Article 309

Access to private premises and premises closed to the public

If it is necessary to gain access to private premises or premises that are closed to the public, in a home and other premises connected to the home, and if the holders of those spaces are not willing to grant access, upon a motion by the defense counsel, such access shall be granted by the court with an elaborated order that shall provide for the access.

Article 310

Defense case files

The defense counsel may present any information and evidence in favor of the defense case directly to the public prosecutor and to the preliminary procedure judge.

Article 311

Possibilities for preparation of the defense case

(1) *For the purpose of the defense, in accordance with the law, the defense counsel may ask for information and reports from state entities, local self-government bodies, legal and natural persons with public authority and other legal entities, asking for documents, files and reports to be delivered to him or her.*

(2) *Any entities as referred to in paragraph 1 of this Article shall act upon the request from the defense counsel within a period of 30 days from the day of receipt of the request, and if the procedure involves a detention measure, within 7 days from the day of receipt of the request, unless determined otherwise in another law.*

(3) *If the entities referred to in paragraph 1 of this Article, do not respond within the deadline as referred to in paragraph 2 of this Article, the defense counsel may ask from the*

preliminary procedure judge to order for the requested data to be delivered to him or her, i.e. from the court, during the main hearing.

(4) If the judge, i.e. the court acts upon the request made by the defense counsel referred to in paragraph 3 from this article, and the entities referred to in paragraph 1 of this Article do not respond to the request made by the court in the deadline prescribed in paragraph 2 of this Article, the court will issue a fine to the responsible, i.e. official representative person in the entities referred to in paragraph 1 of this Article in the amount from 2500 to 5000 Euro payable in Macedonian Denars.

The practical implementation of the provisions referring to any actions taken by the defense has proven to be very difficult, because those provisions cannot be applied truly and effectively as follows:

- It is very difficult for the defense counsel to suggest any actions and to present any information to the public prosecutor that would be in favor of the defendant (as per Article 310 of the Criminal Procedure Code) because of the lack of communication which is basically reduced to exchanging written briefs and requests only, which is the least efficient and slowest type of communication there is.

Direct communication is extremely difficult because it is not possible to establish it as such, although that would be the ideal and most efficient way to review any suggestions and avoid any unnecessary overlaps.

The Macedonian Bar Association is the best forum to be used in order to overcome all these issues and establish a contacts exchange system that would provide for a more efficient and official communication between councils and prosecutors.

- When undertaking defense actions, defense counsels are faced with difficulties in the cooperation with various authorities and institutions, and sometimes it is necessary even for the courts to get involved so as to ensure certain information and notifications (as per Article 311 of the Criminal Procedure Code), which are then delivered to the courts, instead to the defense.
- The lack of financial means necessary to hire different experts and to conduct expert examinations is a regular problem that makes the preparation of the defense even more difficult, on top of the issues of the equality of the parties and the equality of arms in the general sense, as elements of the right to a fair trial.

10. EXPLANATION OF MOTIONS – TENDERED EVIDENCE OBJECTIONS (before the main hearing)

Article 347

Rejection of tendered evidence

(1) The Presiding Judge of the Trial Chamber may reject any tendered evidence:

1) if the proposal refers to a manner of gathering evidence that is prohibited by law, to evidence whose use is not allowed by the law or to a fact that cannot be proven under the law (unlawful proposal);

2) if it is unclear, incomplete or aimed towards a significant postponement of the procedure; or

3) if the facts that need to be established according to the proposal are not relevant to the decision making, i.e. if there is no connection between the facts that need to be established and the decisive facts, or if such a connection cannot be established due to legal reasons (irrelevant proposal) .

(2) The Presiding Judge of the Trial Chamber may summon the parties to appear before the court on a specific date in order to elaborate their proposals i.e. their objections in regard to any proposed evidence.

(3) The decision rejecting the proposal for presenting evidence must be elaborated. Upon proposal from the parties, the Trial Chamber may alter or withdraw this decision in the later stages of the procedure.

Bearing in mind the practical experiences in the implementation of the Criminal Procedure Code, defense councils rarely encounter the possibility to summon any of the parties as provided for in paragraph 2 of Article 347, for the purpose of explaining and elaborating on any motions or objections with regards to any tendered evidence.

The Law provides that the presiding judge may call the parties on a specific day, but the Law does not prohibit the defense attorney to ask the presiding judge to summon the parties for the same reasons, i.e. to ask the trial chamber to invoke Article 347, paragraph 2 of the Criminal Procedure Code.

Such actions and especially any objections to the tendered evidence may contribute towards a more efficient defense during the main trial.

11. VISUAL-AUDIO RECORDING OF THE MAIN HEARING

Article 374

Manner of keeping the record of the main hearing

- (1) An audio recording or a visual-audio recording shall be made of the course of the proceedings at the main hearing.*
  - (2) At the beginning of the hearing, the President of the Chamber shall inform the present parties and all other participants in the procedure that the discussion is being recorded and that the recording is an audio or audio-visual recording of the hearing.*
  - (3) In cases when there are no technical conditions to do the audio or visual-audio recording of the course of the proceedings at the main hearing, the President of the Chamber may order for a stenographer's record to be maintained.*
  - (4) Within 48 hours of the main hearing, the stenographer's record of the main hearing shall be decoded and reviewed, signed by the person that is maintaining it, the parties, the individual judge, i.e. the Presiding Judge of the Trial Chamber and annexed to the rest of the case file.*
  - (5) The audio or the visual-audio recording of the proceedings at the main hearing is part of the court case, which is included into the automated case management information system (ACMIS).*
  - (6) The audio or the visual-audio recording must not be made public, broadcasted or to be used for aims and purposes outside of the criminal procedure.*
  - (7) The parties and the defense counsel shall have the right to get a copy of the audio or visual-audio recording or the stenographer's record within three days of the main hearing, in a hard copy or an electronic format. The copy of the recording shall be provided immediately, and not later than 24 hours.*
-

When it comes to the implementation of the Criminal Procedure Code, the most negative practical experiences of the defense councils are related to the visual and audio recording of the main hearing.

Namely, although the maintenance of a visual-audio record of the main hearing is mandatory and does not provide for any other options, this rule is not observed in the majority of the hearings. The record is kept by a court reporter, who types in the dictation by the individual or the presiding judge. By doing so, the essence of the adversarial criminal procedure is almost fully lost. Even when the conditions for visual-audio recording are met in the courtroom (visual-audio record), during the hearings judges still dictate the text that goes on record.

In order to ensure the efficiency of the defense and full implementation of the legal provisions, defense councils have to insist on a visual-audio record of the hearing, without any dictating. When it comes to this, there should not be any concessions and all the participants in the proceedings, mainly the courts, but also the prosecution offices and defense councils have to insist on the required technical capabilities so that the hearing record can be maintained in the legally prescribed manner.

12. EXAMINATION OF WITNESSES

Article 384

Direct, cross and re-direct examination of witnesses

(1) The witness shall be examined by the party that has called the witness pursuant to article 383 paragraph 2 of this article. The questions for the witness by the other party shall be limited and refer only to the questions that have been asked earlier during the examination of the same witness by the party that called him or her. The questions of the re-direct examination of the witness by the party that has called him or her shall be limited and refer only to the questions asked by the other party during the examination of the witness.

(2) Leading questions shall not be allowed during the direct examination, except in cases when it is necessary to clarify some statements by the witness. As of a rule, leading questions shall be allowed only during the cross-examination.

Defense councils are dissatisfied in practice, mainly due to the reduced effect that one may achieve through the direct examination of witnesses, but especially through the cross examination of witnesses, as a result of the fact that no visual or audio record of the hearing is being maintained.

Quite often, the discreditation of a specific witness is dampened by the fact that the examination of the witnesses is not continuous, but one has to wait for the judge to dictate everything for the record. Apart from that, the impressions that professional and lay judges get, the manner in which those are being presented, any contradictions and the behavior of witnesses are much less visible and noticeable, unlike the trials when the examination of witnesses is uninterrupted and visually-audio recorded. The participants at all training sessions have pointed out the above described experiences in the exactly identical way.

13. DEADLINES

Article 410

Right of appeal and filing deadline

- (1) Any authorized person may file an appeal against the first instance verdict, within fifteen days from the day of receipt of the certified copy of the verdict.*
- (2) Any timely appeal by an authorized person shall delay the enforcement of the verdict.*

Article 420

Response to an appeal

- (1) Without any delays, the first instance court shall deliver one copy of the appellant's brief to the respondent (Articles 130 and 131), who shall be obliged to file a respondent's brief with the court within eight days after receiving a copy of the appeal.*
- (2) The first instance court shall deliver the appellant's and the respondent's briefs along with the rest of the case file to the second instance court within three days of the receipt of the respondent's brief, i.e. after the response deadline has expired.*

Article 439

Admissibility of appeal

- (1) An appeal against the judgment of the second instance court with the court that adjudicates in third instance shall only be allowed in the following instances:
  - 1) if the second instance court passed a sentence of life imprisonment, or if it affirmed such a sentence passed by first instance court's judgment;*
  - 2) if the second instance court passed a verdict on the basis of a hearing held; and*
  - 3) if the second instance court reversed the judgment of the first instance court whereby all charges have been dropped against the defendant and then passed a verdict declaring the defendant guilty.**
- (2) The third instance court shall rule on the appeal against the second instance judgment during a session of the chamber in accordance with the provisions that are applicable to the second instance procedure. There shall be no hearing before this court.*
- (3) The provisions of Article 435 of this Law shall also be applicable in the case of any co-defendants who did not have the right to appeal the second instance judgment.*

Article 481

Announcing the verdict

- (1) After the completion of the main hearing, the court shall immediately announce the verdict and proclaim it along with the essential reasons. The verdict shall have to be prepared in a written form within eight days of its proclamation.*
  - (2) An appeal may be filed against the verdict within eight days from the day of delivery of the copy of the verdict.*
  - (3) The provisions of Article 174 of this Law shall be applied correspondingly also in respect of any cancellation of detention after the announcement of the verdict.*
-

The practical experiences of defense councils have shown that they are not satisfied because of the very limited deadlines for an appeal and responses to an appeal, as well as for providing evidence after receiving the notification on the completion of an investigation, especially in the event of voluminous and complex cases.

This has an effect on the effectiveness of the defense and the participants were unanimous in their opinions that the law has to be changed and thus introduce flexible deadlines that are to be imposed by the courts, depending on the size and complexity of the case, on the basis of filed motions by the party, immediately after the announcement of the verdict.

It is really unacceptable to be expected to observe the very same limited deadline of 15 days, even for crimes that are punishable by life imprisonment, as well as for white collar crimes and organized crime, where the judgments alone might be 1,000 pages thick. Parties should be able to ask for extension of the deadline due to the sheer size and complexity of the case and the court should be one that will independently rule on the extension and the limits.

Having a strictly limited deadline for an appeal of 15 or 8 days is contrary to the right to a fair trial.

14. MOTION FOR PROTECTION OF LEGALITY

Article 457

Grounds for the motion

The Chief Public Prosecutor of the Republic of Macedonia may file a motion for protection of legality against judicial verdicts that have entered into effect if there was a violation of the Constitution, the law or an international agreement that was ratified in accordance with the Constitution of the Republic of Macedonia.

Considering the experiences of defense councils, the motion for protection of legality is not an effective legal remedy, since councils are not able to file such motions directly with the Supreme Court and it is at the public prosecutor's discretion, whether such a motion will be filed or not.

With the latest changes to the criminal procedure system, prosecutors are deemed to be an equal party to the proceedings and it would be illogical for one of the parties (defense) to be asking the other party (prosecution) for the application of this legal instrument.

The importance of legal protection against any violations of the Constitution, the law or an international agreement that was ratified in accordance with the Constitution of the Republic of Macedonia imposes the need to change the current legal solution, so that to allow defense councils to file motions for protection of legality directly with the Supreme Court of the Republic of Macedonia.

CIP – Каталогизација во публикација Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски” Скопје

343.121.4:340.132(497.7)

ДОДЕВСКИ, Никола

Проблеми во примена на Законот за кривична постапка од аспект на одбрана :
Практични и легислаторни / (автор Никола Додевски) = Problems in the implementation
of the Criminal procedure code from the defenses' point of view : practical and
legislative / (author Nikola Dodevski). – Скопје : Адвокатска комора на Република
Македонија = Skopje = Macedonian Bar Association, 2018 - 63 стр. : фотографии ; 25
см

Текст на мак. и англ. јазик

ISBN 978-9989-2422-2-9

1. Насп. ств. насл.

а) Одбрана – Закон за кривична постапка – Примена – Македонија

COBISS.MK-ID 109262346
